

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет філології, історії та політико-юридичних наук
Кафедра германської філології та методики викладання іноземних мов

Освітньо-професійна програма

«Філологія» зі спеціальності

**035.041 Германські мови та
література (переклад включно),
перша - англійська**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

«Відтворення авторських новотворів в українській мові (на матеріалі роману

Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів»»

Студента/ки другого курсу

(магістерського рівня)

Групи Анз21

Титенок Дарини Володимирівни

Науковий керівник:

**Талавіра Наталія Михайлівна,
кандидат філологічних**

наук, доцент кафедри

**германської філології та методики
викладання іноземних мов**

Рецензент

Колесник О.С. д. філол.наук, проф.

Рецензент

Мосієнко О.В. канд. філол.н., доц.

Допущено до захисту

Завідувач кафедри, канд. пед. наук,

доцент Плотніков Є.О.

_____ (підпис)

_____ (дата)

MINISTRY OF SCIENCE AND EDUCATION OF UKRAINE

GOGOL STATE UNIVERSITY OF NIZHYN

Germanic Philology and Foreign Languages Methodology Department

Daryna Tytenok

**Reproduction of the author's new words in the Ukrainian language (based on
the material of J. R. R. Tolkien's novel "The Lord of the Rings")**

Master's Thesis

Research Supervisor –

PhD, Associate Professor

Natalia Talavira

Nizhyn 2023

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена дослідженню особливості перекладу новотворів за твором Дж.Р.Р. Толкіна “Володар перснів”. Робота складається з двох частин: теоретичної та практичної. Всього в роботі вісім розділів.

По-перше для успішного досягнення мети, в теоретичному розділі розглянуто суть та роль неологізмів у художній літературі. Вивчено як впливають нові слова на сприйняття тексту та сюжету літературних творів. По-друге розглянуто особливості відтворення новотворів та якими методами перекладачі можуть подати нові слова при перекладі. По-третє, важливим є проблематика перекладу нових слів, з якими можуть зіштовхнутись перекладачі при роботі з текстом. Важливо виокремити вплив перекладу на сприйняття роману Толкіна та особливості новотворів автора.

В практичному розділі проаналізовано типи новотворів Дж.Р.Р. Толкіна, а саме штучно створена мова для роману. Здійснений розбір перекладів ельфійських мов, та відмінність між ними. Також в другій частині роботи, виокремлені способи творення нових слів, завдяки яким Толкін створював новотвори, та наведено приклади з перекладом.

Результатом роботи, є розбір українських перекладів новотворів автора. Виокремлено найбільш вживані методи передачі нових слів українською мовою, та проаналізовано переклад деяких власних назв різними перекладачами.

Ключові слова: новотвір, переклад, калькування, словоскладання, власна назва, аналіз роману, метод перекладання.

ABSTRACT

The master's thesis is devoted to the study of the peculiarities of the translation of new words based on the work of J.R.R. Tolkien "The Lord of the Rings." The work consists of two parts: theoretical and practical. There are eight sections in the work.

Firstly, in order to successfully achieve the goal, the essence and role of neologisms in fiction are considered in the theoretical section. It was studied how new words affect the perception of the text and plot of literary works. Secondly, the peculiarities of the reproduction of new works and the methods, which translators can use to show new words during translation are considered. Thirdly, the problem of translating new words that translators may encounter while working with the text is important. It is important to single out the impact of translation on the perception of Tolkien's novel and the features of the author's new words.

In the practical section, the types of innovations by J.R.R. are analyzed. Tolkien, namely an artificially created language for the novel. An analysis of the translations of elven languages and the differences between them was carried out. Also, in the second part of the work, the ways of creating new words are highlighted, thanks to which Tolkien created new words, and examples with translation are given.

The result of the work is an analysis of Ukrainian translations of the author's new words. The most commonly used methods of transferring new words in the Ukrainian language are singled out, and the translation of some proper names by different translators is analyzed.

Key words: new word, translation, tracing, word formation, proper name, novel analysis, translation method.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	11
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОВОТВОРІВ ТА НЕОЛОГІЗМІВ ЗА ТВОРОМ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»	11
1.1. Суть та роль неологізмів у художній літературі	11
1.2. Особливості відтворення англійських новотворів в українському перекладі	20
1.3. Проблематика перекладу авторських неологізмів на українську мову	29
1.4. Вплив перекладу авторських неологізмів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів»	37
1.5. Особливості неологізмів Дж.Р.Р. Толкіна. Філологічний вплив автора на жанр фентезі	40
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ	46
Розділ 2.	48
ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ ТА НЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»	48
2.1. Важливість та типи авторських новотворів у романі «Володар перснів»	48
2.2. Способи утворення новотворів та неологізмів у романі «Володар перснів»	51
2.2.1. Спосіб творення неологізмів іменник + іменник.	53
2.2.2. Спосіб творення неологізмів прикметник + іменник.	56
2.2.3. Спосіб творення неологізмів завдяки інші частини мови + іменник.	58
2.3. Методи та прийоми відтворення авторських новотворів у романі «Володар Перснів»	60
ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ	70
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми. Поповнення словникового складу як англійської, так і будь-якої іншої мови, є безперервним процесом. Мова перебуває у постійній зміні та динаміці, які зачіпають, перш за все, лексико-семантичний ярус мови, адже саме лексика безпосередньо пов'язана з об'єктивною дійсністю і відбиває все, що в ній відбувається і неминуче тягне у себе створення нових найменувань. У зв'язку з цим, в останні роки лінгвісти все частіше звертаються до проблемам відносно молодого напрямку у лінгвістиці – неології.

Актуальність дослідження, по-перше, обумовлена вивченням такого феномену як новотвори сучасної англійської мови, поза як поява новотворів у сучасній англійській мові викликає неабиякий інтерес у лінгвістів. По-друге, вивчення авторських новотворів сприяє збагаченню словникового запасу української мови. Це дозволяє користувачам мови бути більш варіативними та точними у висловлюваннях, а також ефективніше спілкуватися в різних сферах життя. По-третє, англійські романи часто відображають актуальні теми, технологічний прогрес та сучасну культуру. Вивчення авторських новотворів на матеріалі цих романів допомагає українській мові адаптуватися до нових реалій та передавати нові ідеї. По-четверте, авторські новотвори створюють можливість для творчого вираження та самовираження. Вивчення цих новотворів спонукає користувачів мови до креативного використання слів та створення нових виразів, що сприяє розвитку мовної культури. По-п'яте, аналіз авторських новотворів допомагає розуміти механізми формування слів і фраз, а також вивчати лексикологію та морфологію української мови. Це сприяє розвитку мовознавчих досліджень та поглибленню знань про мову.

Вивчення особливостей відтворення авторських новотворів в українській мові на матеріалі англomовного роману має значний вплив на розвиток мови, культурного обміну та літературної апробації. Це допомагає зберегти та розширити лінгвістичне багатство української мови, а також сприяє взаєморозумінню та толерантності у сучасному світі.

Об'єкт дослідження – авторські новотвори.

Мета дослідження – дослідити особливості відтворення авторських новотворів в українській мові на матеріалі роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів».

Для досягнення сформульованої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- висвітлити суть та роль новотворів в художній літературі;
- розглянути особливості відтворення англійських новотворів в українському перекладі;
- визначити проблематику перекладу авторських новотворів на українську мову;
- розглянути особливості новотворів Толкіна;
- дослідити важливість та типи авторських новотворів у романі «Володар Перснів»;
- охарактеризувати методи та прийоми відтворення авторських новотворів у романі «Володар Перснів»;
- проаналізувати проблеми при перекладі авторських новотворів на українську мову.

Матеріал для дослідження: оригінальний текст англійською мовою – роман Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів» (The Lord of the Rings) та текст перекладу українською мовою – «Володар Перснів», зроблені

перекладачами А. В. Неміровою та О. В. Фешовець, а також переказу, виконаного О. М. Мокровольським.

Методи дослідження. Проведення дослідження включає в себе використання таких методів: перекладацький аналіз лексичних одиниць оригіналу та перекладу, використано для аналіз лексичних одиниць, які використовуються в оригіналі та їх відповідники в перекладі; порівняльний аналіз перекладацьких відповідників, використано для порівняння способу передачі того ж самого значення або ідеї з оригіналу в перекладі; структурний аналіз, використано для дослідження особливостей перекладу новотворів та неологізмів за твором Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів»; словотвірний аналіз, використано для вивчення, які словотворчі процеси використовуються в оригіналі та чи зберігаються вони в перекладі; для структурно-семантичної характеристики новотворів Дж. Р. Р. Толкіна використано метод структурно-семантичного аналізу, який передбачає дослідження структури та значення новотворів в тексті, а також їх відношень з іншими лексичними одиницями. Дослідження з використанням цих методів дозволяє аналізувати та порівнювати оригінал та різні переклади, виявляти особливості відтворення авторських новотворів в українській мові на матеріалі роману «Володар Перснів». Такий детальний аналіз допомагає зрозуміти та оцінити рівень відповідності перекладу оригіналу та визначити особливості перекладацького процесу.

Наукова новизна. Дослідження має наукову новизну, оскільки воно засноване на функціональному підході і використовує концепцію текстоцентричності у художньому перекладі. Аналіз роботи Толкіна допоможе виокремити і показати, як саме авторські новотвори впливають на сприйняття тексту та яким шляхом автор створює нові слова для свого всесвіту. За допомогою аналізу новотворів Толкіна досліджено методи

творення нових слів в англійській мові. Не менш важливим є аналіз способів передачі авторських новотворів на українську мову.

Теоретичне значення. Теоретична значущість роботи полягає в тому, що молоді перекладачі зможуть зрозуміти суть та роль авторських новотворів у літературі. На базі цього вони зможуть підібрати для себе необхідні методи для перекладу лексем. Також за допомогою аналізу творення нових слів, перекладачі зможуть зрозуміти їх граматичну та лексичну важливість у творі.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх подальшого використання перекладачами-практиками, які працюють над перекладами фентезі-творів та над особливостями відтворення авторських новотворів. Окремі аспекти, що вивчені в цьому дослідженні, можуть стати основою для більш детальних розглядів та власних досліджень інших науковців у галузі перекладу літератури фентезі загалом та у галузі перекладу авторських новотворів зокрема.

Структура роботи: кваліфікаційне дослідження складається зі вступу, двох розділів (8 підрозділів), висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 77 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОВОТВОРІВ ТА НЕОЛОГІЗМІВ ЗА ТВОРОМ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»

1.1. Суть та роль неологізмів у художній літературі

Сучасний світ активно змінюється у всіх сферах життя. Практично щодня відбуваються зміни економічного, політичного, науково-технічного та соціального характеру, що несе за собою утворення нових слів у мові та перегляд значень старих понять. В даний час англійська мова, так само як і багато інших мови, переживає «неологічний бум». Великий приплив нових слів і необхідність їх опису зумовили створення особливої галузі лексикології – неології, науки про неологізм [7, с. 14].

Проте, в неології функціонує ціла низка важливих невирішених проблем. До таких проблем належить недостатня чіткість термінологічної бази, а також визначення об'єкта неології – неологізму. На думку Л. Катлінської, неологія ще не наука, що склалася, але вже формується в галузі мовознавства і так ж, як і будь-яка інша наука не утворюється одразу готовою, а долає довгий і простий шлях становлення [14, с. 19].

У розвиток неології як науки, особливий внесок зробили такі французькі лінгвісти, як А. Дармстетер, Л. Дерой, А. Рей та інші. Проте вітчизняні лінгвісти, так само досягли великих успіхів у розробках науки про неологізми.

Істотний внесок у становлення та функціонування даної науки вніс академік Л. Щерба. Досить багато часу він присвятив дослідженню неологізмів і стверджував, кожен народ зобов'язаний відстежувати всі

найменші зміни у рідній мові. Адже поповнення словникового складу є найбільша ознака розвитку мови, а також фактору, що демонструє, що мова перебуває у динаміці.

Проте, вітчизняні та зарубіжні лінгвісти стикаються з проблемою визначення поняття неологізму. Воно є неоднозначним, у зв'язку з тим, що всі визначення відзначають освіту нової лексики, але не встановлюють часових рамок, тобто визначити новизну того чи іншого слова є досить складним.

Ю. Зацний характеризує неологізм як «слово або мовний зворот, утворений для позначення нового предмета або висловлювання нового поняття; однак після того, як слово з'являється в масовому вживанні, воно вже не є неологізмом [11, с. 76].

Згідно з оксфордським тлумачним словником неологія розглядається як збирання та використання нових слів та словосполучень. А сам неологізм є таким словом, яке недавно з'явилося в мові і перебуває на шляху до словникового складу мови, але ще не закріпилося в ньому [54].

Дж. Мандей зазначає, що величезна кількість неологізмів просто не закріплюються в мові, тому що вони були сформульовані в особливих умовах. Важливою особливістю неологізмів є їх тимчасовий характер, тому що значення певного слова має силу тільки в конкретному контексті, і можливо існує, тільки для того, щоб служити у певному випадку [49, с. 30]. Тому необхідно відмежовувати якісь із знову освічених лексичних одиниць, удостоюються зайняти місце у ряді неологізмів. Адже якщо кожен новотвір додавати до цієї групи, а потім фіксувати його у словнику, то через певний проміжок часу мова збагатиться великою кількістю непотрібних слів-одноденок, або таких слів, які будуть створені для миттєвих потреб, що у свою чергу сприятиме засміченню мови.

Нові слова не мають якостей лексем, і вони не характеризують себе одиницями словникового складу, тому фіксувати словотворення в словнику, деякі лексикографи вважають недоцільним. Віднести їх до неологізмів вони теж не можуть, проте аналогічного роду слова завжди спливатимуть у мові. Поза як, навіть дана тенденція утворення нових слів говорить про прогрес мови.

В той же час, будь-якій «живій» мові, що розвивається, властиві дві тенденції: прагнення до розвитку і прагнення до збереження. Внаслідок руху мови у цих двох напрямках, з'являються нові слова та висловлювання. Їхня головна функція – номінування нових понять у науці, культурі, політиці, моді, телебаченні та ін.[27, с. 5]. Дані слова ще не встигли закріпитися у словниках та активному словниковому запасі мови.

Лінгвісти сходяться на думці, що завдяки прагненню суспільства економно, точно, а також виразно зафіксувати завдяки мовним засобам нові економічні, технологічні, а так само культурні та політичні реалії і стає головною причиною створення нових слів.

І. Коломієць поділяє всі фактори, що впливають на утворення нових лексичних одиниць на дві групи, до першої групи відносяться екстралінгвістичні (зовнішні), і на думку автора, вони є найпоширенішими, у зв'язку з тим, що зумовлені постійними запозиченнями з інших мов, друга група представлена лінгвістичними (внутрішніми) факторами [17, с. 45].

Лінгвісти описують появу нових предметів, понять, розвиток науки, політики, економіки, техніки та освіта запозичень завдяки мовним контактам чи впливом культури іншої країни.

Наявність лінгвістичного фактору в мові характеризується тим, що є необхідність в створенні абсолютно нового слова для позначення нових предметів, реалій, зміни семантичного значення слова, понять, поява

синонімів, запозичення афіксів з інших мов для словотвору рідною мовою [5, с. 32].

Вчені-лінгвісти, які займаються проблемами неології, вказують, що важливим питанням у цій галузі виступає систематизація теоретичних результатів досліджень та узагальнення, а так само вибудовування зв'язків даної галузі з лінгвістичними та нелінгвістичними науками, у тому числі зі словотвором, семасіологією, етимологією, стилістикою, лексикологією, психолінгвістикою та соціологією [6, с. 33].

Неологія займається також виявленням та описом способів пізнання новотворів та нових значень у вже існуючих слів, проводить аналіз факторів та механізмів їх появи, вивчає моделі їх освіти, описує критерії розробки принципів їх прийняття неприйняття носіями мови, а також займається їх лексикографічною обробкою, тобто. описом у словниках [24].

Як було зазначено вище, поява неологізмів зумовлена факторами розвитку мови. Це обумовлено тим, що у мові існує досить сильна тенденція зберігатися у стані комунікативної придатності. Але в той же час, для того щоб мова могла сильніше відображати, відтворювати та закріплювати свіжі ідеї та поняття, він зобов'язаний перебудовуватися, диференціюватись і створювати нові одиниці. Особливо актуальним є це твердження для лексичного складу мови. При цьому далеко не завжди творення нового слова викликане прямими потребами громадськості у новому позначенні предмета або явища. Досить часто неологізм є наслідком нових асоціацій чи виступає результатом усунення омонімії, тобто при творенні неологізму діють суто внутрішньомовні стимули [16, с. 35].

З огляду на вищевикладене, неологізми – це нові слова або вирази, які були створені або запозичені для позначення нових ідей, понять або об'єктів. В художній літературі неологізми відіграють важливу роль,

оскільки вони допомагають авторам передати унікальність світу, який вони створюють, та створити особливу атмосферу та стиль тексту.

Одна з основних сутностей неологізмів в художній літературі – це творчість та авторська уява. Автори використовують неологізми для створення нових слів, які точно передають їхні уявлення та концепції. Ці слова можуть мати специфічне звучання, ритміку чи мелодійність, що вносить естетичний ефект у текст. Неологізми також можуть використовуватись для відображення нових технологій, наукових відкриттів, соціальних тенденцій чи інших актуальних явищ. Вони допомагають авторам виразити сучасність, інновацію та технологічний прогрес, а також створити атмосферу майбутнього чи іншого світу [34, с. 17].

Роль неологізмів полягає в тому, що вони додають художньому тексту оригінальність, творчість та експресивність. Крім того, неологізми можуть впливати на емоційний стан читача, викликати цікавість та захоплення, а також підкреслювати індивідуальність авторського стилю [49, с. 112].

Неологізми в художній літературі мають сутність творчості та авторської уяви, вони створюють нові слова для передачі унікальності світу та стилю автора. Вони додають оригінальність, естетику та експресивність до тексту, а також впливають на читача, підсилюючи його емоційний стан та цікавість до твору.

Доцільно зазначити, що індивідуально-авторські неологізми виступають особистими знахідками письменників і були створені в естетичних цілях як засіб виразності мови. Вони не часто виходять за межі контексту, не набувають великого поширення і, здебільшого, зберігають належність індивідуального стилю, тому їх незвичайність та новизна зберігаються [3, с. 27].

На думку Л. Раїцької, неологізм можна розділити на дві групи за характером об'єкту номінації [29]:

1. неологізми – слова, що позначають нові поняття;
2. новотвори – слова, які позначають відомі раніше явища.

Л. Раїцька також виділяє кілька підтипів неологізмів [29]:

1. класичні неологізми – слова, які утворені одночасно з появою нового поняття;
2. локальні неологізми – слова, що прийшли з іншої мови і позначають явища, які давно існують, але виступають новими у мові-реципієнті.

Новотвори також поділяються на два підтипи [51, с. 63]:

1. новотвори, що уточнюють явища, тобто якесь явище існувало і раніше, проте з'являється назва, конкретизуючи спеціалізацію;
2. новотвори, які є виключно оновленням форми та надання мови більшої виразності. Дані неологізми використовуються в художній літературі та служать для надання мови комічного ефекту та привернення уваги читача.

Роман «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкіна відзначається важливістю авторських новотворів, які грають ключову роль у побудові його уявного світу. Толкін використовує різні типи авторських новотворів, включаючи мовні новотвори, створення нових рас і сутностей, та історичні легенди.

У романі «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкін створює вражаючі ельфійські цивілізації з унікальними культурами та мовами. Ельфи, як символ мудрості та краси, володіють елегантними ельфійськими мовами Квенья та Синдарін. Толкін ретельно розробив граматику, лексику та фонетику цих мов, надаючи їм реалістичність та глибину. Ельфійські мови не просто служать засобом спілкування, але й відображають характери та цінності ельфів, допомагаючи поглибити розуміння їхньої культури та

внутрішнього світу. Це викликає захоплення у читачів та додає багатства та автентичності до всесвіту роману «Володар Перснів» [47, с. 24].

Гноми в романі «Володар Перснів» відомі своїм вмінням працювати з металами та роботящим характером. Вони мають свою власну гномську мову, яка відображає їхній практичний підхід до життя. Гномська мова має свою специфіку, яка відтворює роботящий та технічний характер гномів. Толкін детально розробив гномську мову, включаючи її лексику та граматику, що робить її впізнаваною та характерною для цих персонажів. Крім того, гномська культура відображає їхню майстерність у роботі з металами та прагнення до накопичення скарбів. Всі ці елементи додають глибини та реалізму гномам у світі «Володаря Перснів» [47, с. 29].

В романі «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкін також є гобліни, що є однією з різновидностей орків. Гобліни відображаються як зловісні, загрозливі і військовоорієнтовані створіння. Вони мають свою власну культуру, мову та соціальну організацію, що відзначається їхніми воєначальниками, печерними притулками та специфічними бойовими техніками. Гобліни виконують важливу роль в конфлікті між силами добра та зла в світі Мітка, представляючи небезпеку для головних героїв. Характеристики й поведінка гоблінів додають напруги та драматизму до сюжету, роблячи їх невід'ємною частиною фентезійного світу Толкіна [47, с. 30].

У романі «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкін присутній також елемент людської раси. Люди є однією з основних рас у цьому фентезійному світі. Вони представлені різними народами, такими як гондорці, рохіррими, дунедайцями тощо. Кожна група людей має свою власну культуру, історію та характеристики. Люди відіграють важливу роль у конфлікті з темними силами та змагаються за владу і визволення свого світу. Вони представляють силу, сміливість і рішучість, а їхні взаємини з іншими расами створюють цікаві динамічні взаємодії та конфлікти. Роль людей в

романі додає реалізму і сприяє розгортанню епічної саги у світі «Володаря Перснів» [47, с. 31].

У романі «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкін присутні маги, які відіграють важливу роль у світі Мітка. Найвідоміший маг цього світу – Гендальф Сірий, відомий також як Митць Основи або Митць Західного світу. Гендальф є членом магічного ордену і має велику магічну силу та мудрість. Він виступає як провідна фігура в боротьбі проти Темного Лорда Саурона та веде групу героїв у їхніх пригодах. Маги у цьому світі володіють різними магічними здібностями та використовують їх для захисту та порятунку світу від зла. Вони представляють важливий елемент фентезійного жанру та додають магічної атмосфери і загадковості до роману [47, с. 32].

У романі «Володар Перснів» різноманітні раси, такі як ельфи, гноми, гобліни, люди, маги та інші, додають багатшаровість і складність до світу Толкіна. Кожна раса має свої унікальні характеристики, фізичні особливості, культуру та взаємини з іншими расами. Це розширює границі можливого в уявному світі та допомагає створити неповторний фентезійний світ з його власними правилами і логікою. Разом вони створюють епічне полотно з емоційно зарядженими конфліктами, пригодами та силами добра й зла. Цей внесок Толкіна в жанр фентезі зробив його твори незабутніми і вплинув на наступні покоління письменників.

У романі «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкін створює історичні легенди, які розповідають про минулі події та героїв Середозем'я. Ці легенди, такі як «Сімнадцять Айлендів», «Березняні дні», легенда про Арагорна додають роману історичну перспективу та розкривають додаткові аспекти світу Толкіна. Вони розповідають про великі битви, подвиги героїв, загадкові події та загиблі цивілізації. Ці історичні легенди пронизані епічними мотивами та створюють враження давнини й магії, поглиблюючи

розуміння світу Толкіна та розширюючи його художній уявний простір [48, с. 137].

Легенда про Сімнадцять Айлендів є однією з ключових історій у романі «Володар Перснів». Вона розповідає про період, коли були створені Десять Перснів Влади, що надавали велику силу своїм володарям. Однак, темна сила Саурона заздрила цій владі і створила Один Кільце, яке контролювало всі інші. Це призвело до початку Великої Війни між Сауроном та союзниками, що нарешті завершилася його поразкою і втратою Персня. Легенда про Сімнадцять Айлендів розкриває походження історії Перснів Влади, розповідає про події, що передують головному сюжету роману і додає глибини та історичного контексту до світу Толкіна [48, с. 138].

У романі «Володар Перснів» також присутня легенда «Березняні дні». Ця легенда розповідає про події, що відбулися в давні часи, коли ельфи Лорієну створили великий лісовий царство під назвою Лоріндолін, який також відомий як Лірієн або Лорієн. Легенда описує красу та велич цього місця, де процвітали різні рослини, існувала магія та володіння ельфів. «Березняні дні» також згадують про Лорієнський камінь – дарунок гномів, що символізує союз між двома расами. Легенда внесе більше розуміння у сутність Лорієну та його значення у світі «Володаря Перснів» [48, с. 139].

Легенда про Арагорна, одного з головних героїв. Ця легенда розповідає про його походження та пророцтва, які пов'язані з його призначенням стати правителем Гондору та боротьбою проти темних сил. Вона описує його родові зв'язки зі стародавнім родом Ісілдур, його першовідкривачів та багато інших подій, які стали підґрунтям для його епічного життєвого шляху. Легенда про Арагорна глибоко вплетена в сюжет роману, вносить більше розуміння в його характер та місію у боротьбі за Середзем'я [48, с. 139].

У художній літературі неологізми виконують важливу роль у передачі оригінальності, творчості та експресивності тексту. Вони є продуктом авторської уяви та творчості. Сутність неологізмів полягає в тому, що вони використовуються для позначення нових ідей, об'єктів чи понять, а також для передачі сучасності, інновації та технологічного прогресу. Неологізми додають оригінальність та естетичну цінність до тексту, вносять ритміку, звучання та мелодійність. Крім того, вони можуть впливати на емоційний стан читача, викликати цікавість та захоплення. Роль неологізмів полягає в тому, що вони розширюють межі мови та літературного виразу. Неологізми збагачують мову, стимулюють розвиток мовлення та мовної культури. Суть та роль неологізмів в художній літературі полягає в їхній здатності передати творчість, оригінальність та експресивність тексту, розширити межі мови та літературного виразу, а також вплинути на емоційний стан та інтерес читача до твору.

1.2. Особливості відтворення англійських новотворів в українському перекладі

Англійська мова багата на нові слова та вирази, які виникають у зв'язку з розвитком суспільства, наукових відкриттів, технологій та інших факторів. Відтворення цих новотворів українською мовою в перекладах є складним завданням, оскільки вимагає збереження смислу та стилю оригіналу, а також адаптації до української лінгвокультури.

Відтворення англійських новотворів в українському перекладі вимагає уважності, креативності та чутливості до особливостей обох мов. Оскільки новотвори в англійській мові часто виникають у зв'язку зі сучасними тенденціями, технологічними розробками та соціальними змінами, їх відтворення в українському перекладі може стати викликом. Одна з

основних особливостей полягає у збереженні смислу та експресивності новотвору при його перекладі. Це вимагає від перекладача знання контексту, в якому використовується новотвір, а також уміння знайти відповідний український еквівалент з аналогічним емоційним забарвленням та виразністю. Іншою особливістю є можливість створення власних українських новотворів, які б відображали аналогічні ідеї та концепції, але були б природні для української мови. Це дозволяє зберегти оригінальність твору та відтворити його авторський стиль українським читачам [1, с. 7].

Крім того, важливо враховувати культурні та лінгвістичні відмінності між англійською та українською мовами. Деякі новотвори можуть мати специфічне значення або асоціації, які необхідно передати в українському перекладі з урахуванням менталітету та культурних особливостей українського читача. Також варто звернути увагу на звучання та ритміку новотворів. [5, с. 97].

Загалом, відтворення англійських новотворів в українському перекладі є важливим завданням, яке вимагає знання обох мов, лінгвістичної спритності та творчості. Це допомагає зберегти оригінальність твору та передати його повноту ідеї українському читачеві.

Особливість новотворів, а водночас і труднощі їхньої передачі, полягає в тому, що вони фіксуються досить пізно або взагалі не фіксуються словниками. Процес перекладу новотворів здійснюється у два етапи. Першим етапом є необхідність з'ясування значення нового слова, тобто перекладач використовує останні видавництва тлумачних словників або визначає значення слова, враховуючи контекст у якому використано це слово [9, с. 139].

Також важливим етапом вважається визначення структури слова, беручи до уваги такі способи творення новотворів, як скорочення,

конверсію, афіксацію, запозичення і т. д., і тільки подальшим кроком вважається сам переклад засобами української мови, використовуючи різні способи перекладу.

У перекладацькій практиці, у тих частих випадках, коли не існує еквіваленту перекладу, для перекладу англійських новотворів англійської мови застосовується цілий ряд різних прийомів. Деякі зі способів перекладу мовних систем українською мовою включають:

1. Транскрипція: один з популярних методів полягає у транскрипції ельфійських мов Квенья та Синдарін на українську мову. Це означає передачу фонетичних звуків іноземних слів з використанням українських літер та правил транскрипції.

2. Адаптація: інший підхід полягає у створенні аналогічних українських слів та виразів, які могли б передати семантику та звучання оригінальних мовних систем. Цей метод може включати створення нових слів або використання існуючих українських слів з подібним значенням.

3. Переклад контекстом: іноді перекладачі використовують контекст роману та інших джерел, щоб зрозуміти сенс іноземних мовних систем і передати його на українську мову. Це може включати детальне дослідження та розуміння мовних особливостей та використання мови в романі.

4. Збереження автентичності: незалежно від методу, перекладачі прагнуть зберегти автентичність та специфічні риси мовних систем роману.

5. Калькування: виступає самим поширеним методом передачі власних назв при перекладі твору. Це може означати збереження граматичних структур, лексики та фонетичних особливостей, які надають мовам їхню унікальність.

Спосіб використання транскрипції для перекладу новотворів полягає у передачі звукової форми англійського слова за допомогою українських літер. Цей підхід дозволяє зберегти звукову подібність між оригіналом і перекладом і допомагає читачеві вимовляти слово за його українським варіантом. Транскрипція використовується для передачі фонетичних особливостей англійської мови, таких як звуки, наголос, інтонація. Українські літери використовуються для позначення відповідних звуків українською мовою, що найкраще відповідають звукам англійського слова. Цей підхід допомагає перекладачеві уникнути орфографічних та морфологічних помилок, а також зберегти фонетичну близькість між оригіналом і перекладом. Він може бути особливо корисним для новотворів або слів, які мають специфічну вимову або фонетичні характеристики [13, с. 199].

Використання транскрипції у перекладі новотворів дозволяє читачеві українською мовою отримати близький до оригіналу звуковий еквівалент слова та зберегти автентичність твору українській аудиторії. Спосіб транслітерації використовується для передачі літер, з яких утворено англійські новотвори, за допомогою українських літер. При транслітерації кожна літера англійського слова перекладається відповідною українською літерою, яка має близьке звучання або графічну подібність. Однак, він не передає звукову форму слова та може бути менш ефективним у випадках, коли вимова слова є важливою для розуміння його значення [15, с. 721].

Спосіб транслітерації може бути корисним для перекладу новотворів, які мають унікальні літери англійської мови, наприклад, наукові терміни, прізвища, назви місцевостей тощо. Використання українських літер допомагає зрозуміти ці слова українському читачеві та забезпечує їх збереження у перекладі. Цей спосіб мав велику популярність у перекладачів аж до кінця XIX ст., і це було зумовлено тим, що для

перекладу не найважливішим вважалося знання вимови англійського слова, а досить було обмежитися його зоровим сприйняттям [3, с. 70].

Спосіб перекладу англійських новотворів при застосуванні такого способу, як калькування має таку особливість, що в слові замінюються складові частини, морфеми або слова (у разі стійких словосполучень), а так само одиниці оригіналу – їх лексичними відповідності у мові перекладу. Особливість калькування як засобу передачі неологізму – це збереження постійної внутрішньої форми лексичної одиниці. Калькування як прийом створення еквівалента схожий на буквальный переклад – еквівалент цілого створюється за допомогою простого складання еквівалентів його складових [18, с. 39].

Важливим позитивним критерієм калькування є стислість і простота утвореного завдяки еквіваленту слова, і рівною мірою його пряма співвіднесеність із вихідним словом [18, с. 42]. Хоча еквіваленти-кальки і «страждають» буквализмом, проте багато авторів використовують їх у своїх роботах, оскільки вони бачать цей спосіб привабливим завдяки стислості та потенційній термінологічності калькування [18, с. 43].

Описовий переклад полягає в описі засобами іншої мови конкретного поняття. Цей спосіб перекладу використовується тільки тоді, коли перекладач не зміг передати англійський новотвір завдяки транслітерації, транскрипції чи калькування. Часто таке відбувається у тих випадках, коли предмету, поняття чи явища, яке називає новотвір, немає у мові перекладу. Описові еквіваленти відносяться до некалькуючих способів передачі новотворів і сильно відрізняються від кальки тим, що в описових способах передачі новотворів інваріантом перекладу є саме значення іншомовної одиниці, без відношення до характеру її зв'язків з зовнішню структурою слова. Тим не менш, необхідно брати до уваги, що при застосуванні методу калькування, варіантом перекладу виступає форма одиниці іноземної мови, тобто змістовна сторона виявляється ніби за дужкою [23, с. 73].

Функцією описового перекладу виступає передача англійського значення слова за допомогою більш-менш поширеного пояснення. Цей спосіб можна використовувати як для описів значень у словнику, так і при перекладі новотворів у певному тексті.

Найчастіше, той один і той самий новотвір можна перекласти у різний спосіб, але через певний час один з варіантів перекладу виштовхують інші. Основними критеріями, які зобов'язані бути розглянуті перекладачем при пошуку відповідностей англійських новотворів в українській мові виступають стислість і однозначність тлумачення. Взятий перекладачем варіант має бути доступним одержувачу переказу [23, с. 21].

Процес перекладу відбувається завдяки використанні таких етапів, як: з'ясування значення новотвору (коли перекладач використовує у своїй роботі останні англійські видання тлумачних (енциклопедичних) словників, або конкретизує значення новоутворення, враховуючи його контекст та структуру); власне переклад (передача) завдяки таким засобам перекладу, як: калькування, транскрипція, описовий переклад, транслітерація.

Крім лексичних, в перекладах текстів англомовної художньої літератури українською мовою можна зустріти безліч лексико-граматичних і граматичних трансформацій, таких як антонімічний переклад, експлікація, компенсація, дослівний переклад, членування речення, граматичні заміни.

Антонімічний переклад англійських новотворів є процесом комплексної заміни, який включає як лексичний, так і граматичний аспекти. У антонімічному перекладі лексичні одиниці англійського тексту замінюються антонімами або словами, які мають протилежне значення. Крім того, у антонімічному перекладі можуть використовуватися граматичні заміни для підсилення протилежності між оригінальними і

перекладеними реченнями. Наприклад, можуть змінюватися форми дієслів, прикметників чи займенників, щоб передати протилежну семантику [19, с. 56].

Мета антонімічного перекладу полягає в тому, щоб привернути увагу читача, зробити текст більш живим і емоційним, а також показати проблему з протилежного боку. Це може сприяти кращому розумінню і сприйняттю тексту, а також розширювати інтерпретаційні можливості читача. Антонімічний переклад є одним з методів, яким перекладач може створити варіативність у відтворенні англійських новотворів, що сприяє більш глибокому розумінню тексту і створює цікавість для читача [20, с. 51].

Експлікація новотворів в українській мові є одним із методів граматичної трансформації. Цей підхід використовується для передачі безеквівалентної лексики, а також недостатньо відомої або невластивої реалії, що містяться у текстах англійської художньої літератури. При експлікації перекладач використовує описові засоби, щоб пояснити значення або нюанси англійського новотвору, які можуть бути незрозумілі або непередавані безпосередньо українською мовою. Це може включати пояснення конкретного предмета, явища, культурних аспектів або використання аналогічних термінів із відповідними поясненнями [26, с. 233].

Експлікація дозволяє зрозуміти та передати незвичайну лексику або реалії, що існують у тексті англійської художньої літератури, і забезпечує більш повне розуміння для українського читача [26, с. 234]. Цей метод дозволяє уникнути неправильного тлумачення або неповного сприйняття тексту, оскільки він забезпечує додаткові пояснення і контекст для розуміння складних або специфічних термінів. Експлікація є важливим інструментом у перекладі англійських новотворів, оскільки вона допомагає зберегти інтегральність і суть оригінального тексту, забезпечуючи

одночасно зрозумілість і доступність для української аудиторії [26, с. 234].

Лексична компенсація є одним зі способів перекладу англійських новотворів в українську мову. Цей підхід використовується для компенсації або відшкодування відсутності або недостатньо точного еквівалента українською мовою для певного англійського новотвору. При компенсації перекладач використовує різні засоби, такі як перифрази, описи, або навіть створює нові слова, щоб передати ідею або концепцію, що міститься в англійському новотворі. Це може включати введення пояснювальних речень, розширення рядка або вживання синонімів, що краще передають смисл оригіналу [19, с. 60].

Компенсація допомагає зберегти художність та стиль оригінального твору, забезпечуючи при цьому зрозумілість та адекватне сприйняття для українського читача. Однак варто зазначити, що компенсація має свої межі, і перекладач повинен зберігати баланс між вірністю до оригіналу та зрозумілістю для цільової аудиторії. Важливо знайти оптимальний спосіб компенсації, щоб забезпечити якісний переклад і передачу ідей автора на мову перекладу [27, с. 25].

Дослівний переклад є одним із способів перекладу англійських новотворів в українську мову, при якому слова чи фрази перекладаються буквально, зберігаючи їх оригінальну форму. Цей підхід може бути використаний для передачі нових термінів, винахідницьких слів або неологізмів, які виникли в англійській мові [50, с. 22].

Членування речення є одним зі способів перекладу англійських новотворів в українській мові, при якому використовуються структурні зміни для передачі смислу та граматичної правильності. Цей підхід може бути використаний, коли оригінальне речення має особливу конструкцію

або граматичні особливості, які відсутні або неприродні для української мови [51, с. 81].

Граматичні заміни є одним зі способів перекладу англійських новотворів в українській мові, коли використовуються зміни у граматичних структурах для досягнення відповідного перекладу. Цей підхід застосовується для вирішення синтаксичних та морфологічних відмінностей між мовами, зокрема в разі відсутності еквівалентних конструкцій української мови [28, с. 140].

Проте, які би прийоми перекладач не використав, його головне завдання перекладі тексту – передати адекватність тексту, точно визначити співвідношення повідомлення і відобразити його в тексті перекладу, при чому зробити це так, щоб читач зацікавився матеріалом і не пожалів свого часу на його прочитання.

Таким чином, особливості відтворення англійських новотворів в українському перекладі включають використання різних методів перекладу, таких як транскрипція, транслітерація, компенсація, калькування, дослівний переклад, граматичні заміни та інші стратегії залежно від контексту та мети перекладу. Ці методи дозволяють передати звучання, значення та стиль новотворів в українській мові. Перекладачі використовують їх в залежності від контексту та специфіки тексту, щоб забезпечити максимальну зрозумілість та відтворення авторських нюансів. Використання цих методів сприяє ефективному перекладу англійських новотворів на українську мову з мінімальною втратою смислу та автентичності.

1.3. Проблематика перекладу авторських неологізмів на українську мову

Проблематика перекладу авторських неологізмів на українську мову включає кілька аспектів. По-перше, неологізми є новими словами або виразами, які автор створює самостійно, тому їх переклад може бути викликом через відсутність точних еквівалентів в українській мові. По-друге, авторські неологізми часто мають специфічне значення або нюанси, які важко передати в іншій мові. Третя проблема пов'язана зі стилем та звучанням неологізмів, які можуть бути важко відтворити в перекладі без втрати автентичності. Для успішного перекладу авторських неологізмів необхідно шукати творчі та контекстуально відповідні рішення, що забезпечують збереження ідей та емоцій, що містяться у вихідному тексті [2, с. 11].

При перекладі авторських неологізмів перекладач повинен знайти компроміс між вірністю оригіналу та зрозумілістю для українського читача. Він може використовувати різні стратегії, такі як збереження оригінального неологізму, створення нового українського неологізму або використання загальноновживаного слова або виразу з схожим значенням.

Важливо враховувати контекст, стиль і зміст тексту при перекладі неологізмів, оскільки вони часто мають глибоке значення або нюанси, які важко передати без втрати. Також, перекладач повинен враховувати сприйняття українського читача і знайти спосіб використання мовних засобів, щоб передати ідею або емоцію, що міститься у вихідному тексті [37, с. 37].

Однак, важливо зберігати баланс між збереженням автентичності твору і зрозумілістю для аудиторії. Перекладач повинен прагнути до того,

щоб переклад відтворював естетику та стиль оригінального твору, але водночас був зрозумілим та природним для українського читача.

У таких випадках перекладачеві необхідно знайти золоту середину між точністю передачі авторського задуму та зрозумілістю для українського читача. Це може включати використання пояснень, додаткових описів, перефразувань або навіть творчих відхилень від калькування, щоб зберегти дух інноваційності та унікальності авторського тексту.

Важливо також враховувати контекст і цільову аудиторію перекладу, оскільки можуть існувати різні підходи до перекладу авторських неологізмів залежно від жанру, стилю та призначення тексту.

По-третє, проблема стилю та звучання неологізмів в перекладі виникає через їхню особливу експресивність і оригінальну мовну форму. Часто неологізми створюються авторами для підкреслення атмосфери твору, вираження персонажів або створення унікального стилю письма.

У перекладі такі неологізми можуть втратити свою автентичну мовну форму, що може змінити сприйняття індивідуальності твору. Звучання, ритм, рима або специфічний характер неологізмів можуть бути важко передати в іншій мові, особливо коли вона має свої власні мовні норми та звукові особливості.

Перекладачеві доводиться шукати баланс між збереженням стилістичної виразності неологізмів і зрозумілістю для читача. Це може включати використання аналогічних звучань, ритмів або рим, а також збереження специфічної мовної форми, яка найбільш точно передасть авторський задум. В деяких випадках, перекладачеві можуть знадобитися творчі підходи для збереження автентичного стилю, наприклад, використання нових неологізмів у перекладі [45, с. 93].

Загалом, переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову є складним завданням, яке вимагає від перекладача креативності, глибокого розуміння оригінального тексту та здатності знайти виразні засоби для передачі сенсу та атмосфери роману.

Дійсно, однією з основних проблем перекладу авторських новотворів у романі «Володар Перснів» є відсутність прямих аналогів або еквівалентів цих слів українській мові. Перекладачам доводиться шукати альтернативні способи передачі сенсу та ідеї, зберігаючи при цьому автентичний характер оригіналу.

Наприклад, одним з таких новотворів є *Ent*, що є видом деревних істот. Українському перекладу потрібно знайти еквівалент, який передасть концепцію цих істот. У перекладі цей термін може бути відтворений як *Деревні духи* або *Енти*. Інший приклад – *Nazgûl*, що описує духів, що носять Чорні Персні. Перекладачам потрібно знайти слово або вираз, який передасть загадковість та погрозовість цих створінь. Український варіант може звучати як *Привиди* або *Тіні*. *Gondor* – *Гондор* (королівство, його ім'я залишається незмінним); *Isengard* – *Ізенгард* (твердиня, її ім'я залишається незмінним); *Mithril* – *Мімпіл* (рідкісний метал, що має велику цінність і світиться синім кольором); *Rohirrim* – *Рохіррим* (воїни на конях з королівства Рохан, їхнє ім'я походить від слов'янського кореня «рохати», що означає «пересуватися швидко»); *Palantír* – *Палантір* (магічний камінь, який дозволяє спостерігати за віддаленими місцями та спілкуватися з іншими каменями); *Balrog* – *Балрог* (страшне демонічне створіння з вогняними крильцями та бичими руками), тощо. Такі приклади демонструють складність перекладу авторських новотворів, де перекладачі повинні бути творчими та знайти оптимальні варіанти, які відтворюють суть та характеристики оригінальних слів українською мовою. Ці приклади також показують, як перекладачі знаходять відповідні варіанти для

авторських новотворів, адаптуючи їх до української мови та зберігаючи їхні унікальність та важливість у контексті роману [37; 38; 39; 56].

Ще одна проблема при перекладі авторських новотворів у романі «Володар Перснів» полягає в тому, що вони мають глибоке значення та асоціації, пов'язані з уявним світом Толкіна. Ці новотвори створені таким чином, щоб викликати конкретні емоції, передавати атмосферу та відтворювати уявну реальність.

Наприклад, слово *Ent* (*Ент*) в оригіналі має значення *деревний вартовий* або *дерев'яна істота*, але в контексті роману воно означає величезних живих дерев, мудрих та могутніх. Це слово не має прямого аналога в українській мові, тому перекладачі повинні знайти відповідний вираз, який передасть не тільки буквальне значення, але й унікальність та сили Ентів у світі Толкіна. *Hobbit* (*хобіт*) – це слово, створене самим Толкіном, відповідає нащадкам людей, що живуть у Країні Шир, і має особливе значення. Перекладачам потрібно знайти відповідне слово або вираз, який передасть не тільки саме поняття *хобіт*, але й унікальність цих створінь та їхній специфічний спосіб життя. *Precious* (*золотце*) – це слово використовується для посилання на камінь одержимості Голлума, який він називає «Моє золотце». Перекладачам потрібно знайти відповідний вираз, що викликає ту саму інтенсивну емоцію та виявляє глибину залежності Голлума від цього предмету. *Middle-earth* (*Середзем'я*) – це назва вигаданого світу, в якому розгортаються події роману. Перекладачам потрібно знайти відповідне найменування, яке передасть магію та унікальність цього світу, його прив'язаність до землі та його роль у розповіді. *The One Ring* (*Перстень Одного*) – це назва персня, що має надзвичайну владу та центральну роль у романі. Перекладачам потрібно передати його унікальність та владу, що воно володіє, вибравши відповідний вираз, який захопить уяву читачів і відтворить його значення в українському контексті [37; 38; 39; 56].

Такі авторські новотвори, як *Valar*, *Istari*, *Eä*, *Arda* та багато інших, також мають свої унікальні асоціації та значення, які треба враховувати при перекладі. Перекладачі повинні знайти відповідні терміни, які передадуть есенцію цих авторських створінь та концепцій, зберігаючи їхні унікальність та вплив на читача [37; 38; 39; 56].

Таким чином, переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» є викликом, оскільки вимагає глибокого розуміння та чутливості до світу Толкіна, його мовного винахідництва та символіки. Перекладачі повинні знайти баланс між збереженням оригінального значення та асоціацій та їх передачею на українську мову, щоб читачі могли насолоджуватися всім світом роману у своїй рідній мові.

Труднощі перекладу авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову полягають у врахуванні культурних та мовних реалій українського середовища. Деякі авторські вигадки можуть мати мало аналогів українською мовою, або їхнє значення може бути незвичним для українського читача. Наприклад, авторські назви місць, як *Rivendell* (*Рівенделл*) або *Minas Tirith* (*Мінас-Тірім*), можуть бути незвичними для українського читача. Перекладачам потрібно знайти баланс між збереженням оригінальності та зрозумілістю перекладу, адаптуючи їх до українських мовних та культурних реалій. *The White Tree of Gondor* (*Білий дуб Гондору*) – переклад цього символічного елемента показує, як перекладачі використовують зрозумілі та образні засоби української мови, щоб передати його значення та символіку. *The Prancing Pony* (поні-скакун) – український переклад адаптує назву *Prancing Pony* до українського мовного контексту та створює образливий та зрозумілий образ *Поні-скакуна* або *Пружинного поні*. *The Eye of Sauron* (*Око Саурона*) – український переклад зберігає оригінальну назву *Око Саурона*, що дозволяє зберегти силу та загадковість символу для українського читача [39; 40; 41; 59]. Такі приклади показують, що перекладачам доводиться

бути творчими та знайти оптимальні рішення, як передати унікальність авторських новотворів, зберігаючи зрозумілість та зв'язок з українським читачем. Ці приклади також показують, що перекладачі в романі «Володар Перснів» знаходять збалансований підхід до адаптації авторських новотворів, зберігаючи їх суть та значення, але адаптуючи їх до української мови та культурних реалій.

Забезпечення послідовності перекладу авторських новотворів у всьому романі «Володар Перснів» є важливим аспектом перекладацької роботи. Нижче наведені додаткові приклади зі збереженням послідовності перекладу: *The One Ring (Перстень Одного)*. Увесь роман базується на цьому символі, тому важливо зберегти послідовність перекладу назви *The One Ring* як *Перстень Одного* для підтримки зв'язку та збереження суті цього об'єкта. *Middle-earth (Середзем'я)*. Це вигаданий світ, що має важливе значення в романі. Перекладачі забезпечують послідовність перекладу, використовуючи назву *Середзем'я*, що допомагає утримати зв'язок з оригіналом та зберегти його ідентичність. *Fellowship of the Ring (Братство Персня)*. Український переклад використовує назву *Братство Персня*, що відповідає оригінальній послідовності та зберігає зв'язок з образами та подіями, пов'язаними з цим символом. *The White Tree of Gondor (Біле дерево Гондору)*. Перекладачі забезпечують послідовність перекладу, використовуючи назву *Біле дерево Гондору*, яка відображає оригінальне значення та зберігає зв'язок з образами та символікою. Ці приклади демонструють, як перекладачі забезпечують послідовність перекладу авторських новотворів, щоб уникнути невідповідностей та суперечностей у перекладі, забезпечити зв'язок з оригіналом та зберегти їхню цілісність українському мовному контексті [37; 38; 39; 56].

Окрім проблеми з відсутністю прямого аналога або еквівалента в українській мові, переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» може стикатися з такими проблемами [36, с. 235-236]:

1. Втрати відтінків смислу: авторські новотвори часто мають багатогранне значення та асоціації, які можуть бути складні для передачі в іншій мові. Перекладачам важко точно передати всі нюанси та смисли, що може призвести до втрати деяких важливих аспектів оригінального тексту.

Наприклад, *One Ring to rule them all, One Ring to find them, One Ring to bring them all and in the darkness bind them* (Перстень, що всіх поверне, Перстень Одного, що всіх знайде, Перстень Одного, що всіх збере, і в темряві сковає їх). Український переклад може передати основну ідею, але може бути складно зберегти багатоаспектність оригінального вислову та його вплив на настрій та емоції читача [37; 38; 39; 56].

2. Збереження оригінальності: перекладачам потрібно знайти баланс між збереженням оригінальності авторських новотворів та їх розумінням в українському контексті. Вони повинні знайти адекватні виразні засоби, які передадуть сутність та унікальність цих новотворів. Прикладом проблеми збереження оригінальності є авторський новотвір *Palantir* (Палантір) – кристалічні кулі, що дозволяють спілкуватися та бачити події віддалених місць у світі «Володаря Перснів». Перекладачам важко точно передати українським еквівалентом цю унікальну технологію та її функції. Вони можуть використовувати адаптацію, перекладаючи їх як *Кристалічні кулі* або *Дивовижні зорі*, але це може втратити частину магії та таємничості, що супроводжують цей символ. Перекладачам потрібно знайти творчі рішення, щоб зберегти унікальність та смисл цих авторських новотворів, враховуючи при цьому контекст української мови та читацької аудиторії. Вони можуть використовувати пояснення, контекстуальні індикації або інші виразні засоби, щоб допомогти українському читачеві зрозуміти та відчувати магію цих унікальних символів [37; 38; 39; 56].

3. Використання культурних та мовних реалій: у перекладі авторських новотворів важливо враховувати культурні та мовні реалії українського

середовища. Деякі терміни або назви можуть бути незвичними для українського читача, тому перекладачам потрібно знайти компроміс між збереженням оригінальності та зрозумілістю перекладу. Прикладом проблеми використання культурних та мовних реалій у перекладі авторських новотворів у романі «Володар Перснів» є термін *Balrog* (*Балрог*) – демонічна істота з вогненным мечем. Цей термін може бути незнайомим для українського читача. Перекладачам потрібно знайти адекватний вираз, який передасть сутність цієї істоти та її жахливість українському читачеві, можливо, використовуючи аналогічні терміни з української міфології чи фольклору [37; 38; 39; 56].

4. Креативність та творчість: переклад авторських новотворів вимагає від перекладача креативності та творчого підходу. Вони повинні бути здатні пристосовувати оригінальні новотвори до українського мовного контексту, зберігаючи при цьому їх унікальність та цінність. Одним з прикладів проблеми креативності та творчості в перекладі авторських новотворів у романі «Володар Перснів» є переклад назви *One Ring* (*Перстень Одного*). У цьому випадку перекладачам потрібно було знайти ефективний спосіб передати значення та силу цього символу. Українська мова не має прямого еквівалента для терміну *One Ring*, тому перекладачам довелося використовувати творчі підходи, наприклад, *Перстень Одного*, щоб передати вагу та владу, що міститься в цьому символі, зберігаючи його унікальність та значення [37; 38; 39; 56].

5. Контекстуальне розуміння: перекладачам необхідно глибоко розуміти контекст роману «Володар Перснів», його героїв, події та світ, щоб точно передати смисл та сутність авторських новотворів.

Прикладом проблеми контекстуального розуміння може бути переклад назви *Ringwraiths* (*Вогнелюти*). У романі це є істоти, колишні люди, які позбавлені душі та стали прислужниками Саурона. Ця назва має глибокий контекстуальний зв'язок зі світом «Володаря Перснів». Перекладачам потрібно було знайти відповідний вираз, який передав би загадковість та

загрозливість цих істот, а також би враховував контекст української мови. У результаті, назва *Ringwraiths* була перекладена як *Привиди Персня*, що відтворює їхню звучність та містичний характер, а також забезпечує зрозумілість для українського читача [37; 38; 39; 56].

Ці проблеми можуть становити виклик для перекладачів, і вони повинні знайти творчі рішення та компроміси, щоб максимально точно передати авторські новотвори українському читачеві, зберігаючи при цьому їхню оригінальність та цінність.

Отже, переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову зазнає деяких проблем та труднощів. Перш за все, виникає проблема передачі багатогранного значення та асоціацій цих новотворів, що може призвести до втрати сутнісних аспектів оригінального тексту. Крім того, перекладачам доводиться шукати компроміс між збереженням оригінальності та зрозумілістю перекладу, а також враховувати культурні та мовні реалії українського середовища. Важливо також забезпечити послідовність перекладу, щоб уникнути невідповідностей та суперечностей. Необхідна креативність та творчий підхід перекладача, а також глибоке розуміння контексту роману та його світу для точного відтворення смислу авторських новотворів. Всі ці аспекти ускладнюють переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову.

1.4. Вплив перекладу авторських неологізмів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів»

Переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» має великий вплив на сприйняття та розуміння цього літературного твору.

Точність та адекватність перекладу впливають на те, наскільки читач може відчувати оригінальну атмосферу, поглибитися у світ та емоції роману. Якщо переклад не здатен передати всю глибину і значення авторських новотворів, це може призвести до спотворення інтенцій автора від оригінального тексту. Тому, важливо, щоб перекладачі звертали особливу увагу на деталі, смислові нюанси та стиль автора, щоб забезпечити якісний переклад, який зберігатиме цінність та ефект роману для українського читача.

Тому, перекладачам необхідно не лише володіти вмінням перекладати, а й мати глибоке розуміння самого роману, його контексту та авторських намірів. Вони повинні знайти правильні слова та вирази, щоб передати атмосферу, стиль та елементи оригіналу, зберігаючи при цьому його цінність та вплив на читача.

Таким чином, переклад авторських новотворів впливає на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів», оскільки він допомагає перекласти есенцію та емоції автора у нову мову, створюючи повноцінне імерсійне читацьке досвід.

Одним з прикладів впливу авторських новотворів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів» є назва *Мордор*. У оригінальному тексті це назва місця, що символізує зло, тиранію та підкорення. Український переклад цього терміну також повинен передати цю сутність. Якщо перекладач вдало підбирає відповідне українське слово або назву, наприклад *Мордор*, це може допомогти читачам утворити чітке уявлення про цей місцевість і сприймати його як символ зла і поневолення. Ще одним прикладом впливу авторських новотворів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів» є назви місцевостей, таких як *Рохан*, *Гондор* тощо. Ці назви створюють уявлення про різні країни та їх характеристики в уяві читача. У перекладі важливо знайти відповідні

українські назви, які передадуть атмосферу та значення цих місць, що є ключовими для розуміння подій у романі.

Ще одним прикладом є авторський новотвір *Перстень*. У оригінальному тексті вони втіленням влади та контролю. Перекладачу важливо знайти відповідне українське слово, яке викликатиме аналогічні асоціації у читачів, наприклад *Кільця*. Це допоможе зберегти важливість та вплив цих предметів у розумінні читачів і сприятиме кращому сприйняттю та зануренню у світ роману.

Іншим прикладом впливу авторських новотворів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів» є персонажі з унікальними назвами, наприклад, *Гендальф*, *Хобіти*, *Ельфи* та інші. Ці назви створюють унікальну атмосферу та характеризують окремі групи чи роди. У перекладі важливо врахувати цей вплив і знайти відповідні українські еквіваленти, які передадуть унікальність та особливості цих персонажів, допомагаючи читачам краще зрозуміти їх роль у світі роману. Крім того, концепція *Хобітів* у романі є важливою складовою. Вони є основними героями, які втягуються у пригоди і розкривають свої внутрішні можливості. Переклад цього терміну має передати не лише істоту хобітів, але й усю сутність їх характеру, особливості та роль у романі.

Також вплив на сприйняття та розуміння роману мають авторські новотвори, пов'язані з магічними артефактами, наприклад, *Перстень Одного*, *Перстень Влади* та інші. Ці назви мають свою унікальну символіку та важливість у контексті історії. В перекладі важливо зберегти цю символіку та передати сутність цих артефактів, щоб читачі могли зрозуміти їх значення та вплив на події роману.

Подібним чином, кожен авторський новотвір у романі «Володар Перснів» має свій унікальний вплив на сприйняття та розуміння роману. Перекладачі повинні знайти вдалі еквіваленти, які збережуть і передадуть

сутність та значення цих новотворів, створюючи таким чином багатогранний та емоційно насичений досвід для читачів.

Отже, вплив перекладу авторських новотворів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів» є великим. Точність та вдалість перекладу визначають, наскільки ефективно передаються унікальність, символіка та глибина авторських новотворів. Перекладачам доводиться знайти баланс між збереженням оригінальності та розумінням в українському контексті. Вдалий переклад допомагає зберегти магію та атмосферу оригінального тексту, розширюючи сприйняття читачів і розкриваючи повну красу та значимість роману. Недоліки у перекладі можуть призвести до втрати нюансів, смислу та важливих аспектів оригіналу, що впливає на сприйняття та розуміння читачів. Врахування культурних та мовних реалій українського середовища є ключовим для успішного перекладу авторських новотворів та глибшого сприйняття роману.

1.5. Особливості неологізмів Дж.Р.Р. Толкіна. Філологічний вплив автора на жанр фентезі

Дж. Р. Р. Толкін вважається батьком жанру фентезі завдяки своїм епічним творам, зокрема «Володарем перснів». Його філологічне багатство та підхід до мови мають велике значення у написанні його творів. Одна з особливостей Толкіна полягає у створенні багатомовного світу з власними мовами. Він вигадав різні мови, включаючи Ельфійську та Дварфійську, і створив велику кількість неологізмів, тобто нових слів і виразів, для цих мов. Він використовував філологічні принципи для створення цих слів, враховуючи звукові, морфологічні та семантичні особливості кожної мови.

Це додавало реалістичності та глибини до його творів, роблячи їх унікальними та неповторними.

Дж. Р. Р. Толкін (1892-1973 рр.) справедливо вважається батьком жанру фентезі, оскільки його твори мали величезний вплив на розвиток цього жанру та встановили його стандарти. Його найвідоміша творчість – серія романів «Володар перснів», що складається з трьох книг: «Братство персня», «Дві вежі» та «Повернення короля» [12, с. 96].

Дж. Р. Р. Толкін був відомий своїм унікальним талантом створювати розроблені та глибокі світи у своїх творах. Його найвідоміший світ – Середзем'я, який також іноді називають Міткою. Цей світ був створений ним як вигаданий континент, який має багато країн, народів та культур [40, с. 337].

У світі Середзем'я Дж. Р. Р. Толкін розмістив різні раси, включаючи ельфів, гномів, людей, гобітів та інші. Кожна з цих рас має свою унікальну культуру, історію та мову. Важливою частиною цього світу є міфологія, яку Дж. Р. Р. ретельно розробив. Він створив легенди, міфи та історії, що розповідають про події, які відбулися задовго до основних подій його романів.

Одна з найвідоміших особливостей Середзем'я – це мови, які Дж. Р. Р. Толкін створив для різних рас. Дж. Р. Р. Толкін працював філологом і мав глибокі знання з мовознавства, що відображається в його творах. Він створив цілі мови, такі як ельфійська, духлинг та мова понаджерхових, з їхніми власними граматиками, лексикою та фонетикою. Це дало реалізму та глибини його світу, а також дозволило читачам поглибитись в атмосферу Середзем'я [21, с. 270].

Іншою визначною рисою творчості Дж. Р. Р. Толкіна є його здатність створювати живописні та деталізовані світи, що дозволяють читачеві повністю погрузитися у вигаданий світ. Він вмів поєднувати епічну

фантазію зі скрупульозною деталізацією, створюючи вірогідні та запам'ятовувані образи та сцени.

Дж. Р. Р. Толкін також майстерно відтворював архетипи, епічні сюжети та боротьбу між добром і злом, що стали стандартними елементами фентезі жанру. Він створив комплексний світ, наповнений історіями, міфами, героями та небезпеками, які перетнули межі літератури і стали символами для багатьох читачів [40, с. 337].

Загалом, Дж. Р. Р. Толкін вважається батьком жанру фентезі, оскільки його твори, зокрема «Володар перснів», встановили нові стандарти і стали канонічними для жанру. Дж. Р. Р. Толкін вніс значний внесок у створення фантастичних світів, розробивши власну міфологію, легенди, історії та розуміння вигаданих рас та мов. Його твори характеризуються багатогранними персонажами, глибокими сюжетами та мовним багатством. Він створив унікальний світ Мітка, що став невичерпним джерелом натхнення для наступних поколінь фентезі авторів. Дж. Р. Р. Толкін проклав шлях для розвитку фентезі як впливового жанру, що здобув широке визнання та популярність [44, с. 38].

Філологічна обізнаність Дж. Р. Р. Толкіна виявляється у його вмінні створювати складні мовні системи для своїх творів. Він не лише розробляв граматику, фонетику та лексику для кожної мови, але також вивчав їх історію та еволюцію. Дж. Р. Р. Толкін був особливо зацікавлений в звуковій системі мови і її відображенні у письмовій формі. У своїх творах Дж. Р. Р. Толкін використовував різні мови для різних рас, що надавало його світам відчуття реалізму та глибини. Він також враховував мовні взаємодії та впливи між різними расами, що додавало автентичності його творам. Філологічні знання Дж. Р. Р. Толкіна також виявляються у його стильових прийомах. Він звертав увагу на архаїзми, діалекти, лексичні особливості та структуру мови, щоб передати атмосферу історичного часу та різнобарв'я своїх персонажів [40, с. 338].

Вплив філології на творчість Дж. Р. Р. Толкіна був глибоким і багатограним. Він створив не лише захоплюючі пригоди та міфологічні історії, але й цілі мовні світи, які живуть в уяві читачів і стали невід'ємною частиною жанру фентезі.

Дж. Р. Р. Толкін був великим поціновувачем міфології та легенд з різних культур і епох. Він вивчав міфологічні системи давніх народів, таких як скандинавська, грецька, кельтська та інші. Ці дослідження мали суттєвий вплив на його власну творчість. Дж. Р. Р. Толкін запозичував мотиви, символи та елементи з різних міфологій, перетворюючи їх у свій власний уявний світ Середзем'я. Він створював унікальних міфологічних персонажів, таких як ельфи, гноми, гобліни та інші, використовуючи елементи з різних міфологій, але надаючи їм свої унікальні риси та характер. Це дозволяло Дж. Р. Р. Толкіну створити глибокий та багатограний світ, який відображає універсальні міфологічні мотиви, але з власною автентичністю та оригінальністю. Його твори мали величезний вплив на жанр фентезі та стали визначальними для багатьох наступних авторів [35, с. 68].

Крім того, філологічні знання допомагали Дж. Р. Р. Толкіну у створенні реалістичного та детального опису своїх світів та персонажів. Він удосконалював свою мову, обізнаний з літературними традиціями, стилістичними прийомами та іншими філологічними аспектами, що дозволяло йому писати багаточарові та глибокі тексти.

Загалом, філологічні знання Дж. Р. Р. Толкіна допомагали йому створити унікальний світ, який виходив далеко за межі просто художнього написання. Його творчість поєднувала мовознавство, міфологію та літературу, що зробило його одним з найвидатніших філологів-письменників свого часу.

Дж. Р. Р. Толкін використовував велику кількість неологізмів у своїх творах. Він створив власну мову, відому як «квеня» або «ельфійська мова», яка має власну граматику, лексику та фонетичну структуру. В цій мові було створено багато нових слів і назв, які відображали особливості ельфійської культури та їхнього способу мислення. Поміж інших неологізмів, що зустрічаються у творах Толкіна, можна згадати «гобіт» – назву для маленьких створінь, які живуть у Середзем'ї, «орк» – назву для злих істот, «назгул» – назву для відьмаків, «мітка» – назву для особливого місця у Середзем'ї, та багато інших. Ці неологізми відіграють важливу роль у створенні особливого світу Толкіна і допомагають створити атмосферу та унікальний характер кожного персонажа чи розташування. Вони роблять твори більш живими та надають їм власну ідентичність, спонукаючи читачів зануритися у магічний світ, створений автором [44, с. 39].

Однією з особливостей неологізмів Толкіна є їхня глибока проробка та виваженість. Він створював нові слова та терміни, що відображали його створений світ та міфологію. Ці неологізми мали власну лексичну та фонетичну структуру, що робило їх впізнаваними та характерними для творів Толкіна. Варто зазначити, що неологізми Толкіна були внутрішньо зв'язаними з його світом, мав унікальні значення та використовувалися для позначення конкретних ідей, об'єктів або істот. Він також враховував фонетичні та морфологічні особливості мов, які використовувалися в його творах, що підкреслювало реалістичний характер його створених мовних систем. Завдяки цим особливостям неологізми Толкіна стали важливою складовою частиною його літературного спадку та визначальним елементом жанру фентезі [44, с. 41].

Ще однією особливістю неологізмів Толкіна є їхня пов'язаність з конкретними расами та культурами його світу. Наприклад, ельфійські мови мали свою специфіку та відображали естетику та гармонію ельфів, тоді як гномська мова була більш роботящою та механічною. Крім того,

неологізми Толкіна були внутрішньо послідовними, що додавало вірогідності та автентичності його світу. Він ретельно розробляв граматику, словотворення та фразеологію своїх мов, що робило їх систематичними та логічними. Це дозволило читачам та шанувальникам його творів розділити та розуміти цей унікальний лінгвістичний світ. Таким чином, неологізми Толкіна стали невід'ємною частиною його літературної спадщини та зробили його твори незабутніми в жанрі фентезі [46, с. 88].

Також варто відзначити, що багато неологізмів Толкіна були основані на історичних мовах, таких як староанглійська, старонорвезька та інші. Він брав елементи цих мов та перетворював їх, створюючи нові слова та конструкції, що надавало його творам додаткового рівня реалізму та автентичності.

Усі ці особливості неологізмів Толкіна допомагали поглибити іммерсію у світ його творів та надати їм унікальності та оригінальності. Це робить його неологізми незабутніми та впізнаваними для багатьох любителів фантастики.

Отже, Дж. Р. Р. Толкін є визнаним батьком жанру фентезі завдяки своїм внескам у створення уявних світів та епічних оповідей. Його філологічні знання вплинули на написання творів, де він створив власну міфологію та мови. Неологізми Толкіна, такі як «гобіт», «ельфи» та «орки», додали оригінальності й автентичності до його творів, відображаючи його вміння створювати нові слова та терміни. Ці елементи разом створили неповторний світ, який зачаровує читачів по всьому світу і надихає інших письменників жанру фентезі.

ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ

1. Підсумовуючи перший розділ, можемо зробити наступні висновки, що неологізми в художній літературі відіграють важливу роль у створенні унікального світу та передачі авторської творчості. Вони дозволяють авторам виражати нові ідеї, концепції та емоції, підсилюючи враження від читання. Неологізми надають оригінальності та характеру персонажам, а також відтворюють особливості вигаданого світу. Водночас, їх використання може стати викликом для перекладачів, оскільки вони можуть втратити свою унікальність та естетичну цінність у процесі перекладу. Все це робить неологізми важливими інструментами для творчості та збагачення літературного світу.

2. Відтворення англійських новотворів в українському перекладі має свої особливості. Перш за все, через відсутність точних еквівалентів українській мові, переклад може бути викликом. Перекладачам доводиться використовувати різні стратегії, такі як запозичення, граматичні заміни чи калкування, щоб передати новотвір українською. Важливо зберігати автентичність і стиль оригінального тексту, адаптуючи його до українського читача. Звучання і естетичність новотворів також потребують уваги, оскільки вони можуть втратити свою унікальність в процесі перекладу. Уникнення цих проблем вимагає креативного та вмілого підходу перекладача, який зберігає суть та інтенцію автора, забезпечуючи зрозумілість і насолоду від читання українською мовою.

3. Переклад авторських неологізмів на українську мову є складною задачею, яка включає кілька проблематичних аспектів. По-перше, неологізми є новими словами або виразами, які автор створює самостійно, тому їх переклад може бути викликом через відсутність точних еквівалентів в українській мові. По-друге, авторські неологізми часто мають специфічне значення або нюанси, які важко передати в іншій мові.

По-третє, стиль та звучання неологізмів можуть бути важко відтворити в перекладі без втрати автентичності. Уникнення цих проблем вимагає вміння поєднувати точність перекладу з творчим підходом, зберігаючи суть та стиль оригінального твору. Незважаючи на складнощі, успішний переклад авторських неологізмів допомагає зберегти цінність твору та дозволяє читачам насолоджуватись ним у новій мові.

4. Вплив перекладу авторських новотворів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів» є великим. Точність та вдалість перекладу визначають, наскільки ефективно передаються унікальність, символіка та глибина авторських новотворів. Вдалих переклад допомагає зберегти магію та атмосферу оригінального тексту, розширюючи сприйняття читачів і розкриваючи повну красу та значимість роману. Недоліки у перекладі можуть призвести до втрати нюансів, смислу та важливих аспектів оригіналу, що впливає на сприйняття та розуміння читачів. Врахування культурних та мовних реалій українського середовища є ключовим для успішного перекладу авторських новотворів та глибшого сприйняття роману.

5. Дж. Р. Р. Толкін заслужено вважається батьком жанру фентезі, завдяки своїм видатним творам, зокрема «Володарю перснів». Він був філологом за освітою, і його творчість сильно вплинула філологічна сторона написання. Дж. Р. Р. Толкін використовував свої знання мов для створення власних мовних систем у своїх творах і глибоко вивчав різні міфологічні системи, що відобразилося в його власній міфології. Його неологізми були виваженими, характерними для творів Дж. Р. Р. Толкіна та пов'язаними з конкретними расами його світу. Ці особливості роблять його твори унікальними та незабутніми для читачів.

Розділ 2.

**ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ ТА
НЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР
ПЕРСНІВ»**

2.1. Важливість та типи авторських новотворів у романі «Володар перснів»

Роман «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкіна відзначається важливістю авторських новотворів, які грають ключову роль у побудові його уявного світу. Толкін використовує різні типи авторських новотворів, включаючи мовні новотвори, створення нових рас і сутностей, та історичні легенди.

Одним з найвідоміших типів новотворів є створення мовних систем, таких як ельфійські мови Квенья та Синдарін, які мають свою граматику, лексику та фонетичні особливості. Ці мови надають автентичність персонажам та їх культурі. Крім того, Толкін створює нові раси, такі як ельфи, гноми, гобліни та інші, кожна з них має свою унікальну історію, культуру та фізичні особливості. Це розширює світ роману та додає йому глибину.

Один з прикладів штучно створеної ельфійської мови є слова, що викарбувані на персні Фродо:

“Ash nazg durbatulûk, ash nazg gimbatul, ash nazg thrakatulûk agh burzum-ishi krimpatul.” [56]

В перекладі на англійську ця фраза має таке значення

“One Ring to rule them all, One Ring to find them,

One Ring to bring them all and in the darkness bind them.” [56]

“Один з них керує, Один — всіх знайде,

Один їх збере й у пільмі всіх зведе” [38]

Як бачимо в українському варіанті One Ring подається в перекладі Один.

Мови Квенья та Синдарін лексично та граматично створенні до подоби багатьох мов нашого світу. Потому переклад ельфійських та гномських написів на українську мові відбувається саме з англійського варіанту, який Толкін сам надав читачам у своєму творі.

Квенья є мовою Валарів і Нолдорів, високородних ельфів, і вона використовується для поетичного вираження і релігійних церемоній. Цікавим прикладом мови Квенья можна вважати пісню яку співала ельфійка:

“A Elbereth Gilthoniel,

silivren penna miriel

o menel aglar elenath!

Na-chaered palan-diriel

o galadhremmin ennorath,

Fanuilos, le linnathon

nef aear, sí nef aearon!” [56]

“А Елберет Гілтоніель,

сіліврен пенна міріель

О менел аглар елснат!

На-гайред палан-діріель

О галадреммін еннорат,

Фануїлос, ле ліннатон

Неф аер, сі неф аерон!” [38]

Так як гобіт чув цю пісню вперше і не міг зрозуміти її значення Толкін не подає її перекладу на англійську мову. Тому перекладачам довелося саме транслітерувати дану пісню українською для того аби показати, що мова вищих ельфів не відома для інших створінь і значення їх пісень залишається таємницею.

Синдарін, натомість, є мовою Телері та Сілмаріліонських ельфів, і вона використовується для повсякденного спілкування. В творі ми можемо зрозуміти значення окремих слів та висловів, так як ельфи використовують мову Синдарін разом з мовою звичайних людей, тобто перемішуючи слова та вирази між собою.

“*“Daro!’ it said in commanding tone, and Legolas dropped back to earth in surprise and fear. He shrank against the bole of the tree. ‘Stand still!’he whispered to the others. ‘Do not move or speak!’” [56]*

“- *Даро! -наказав голос, і Леголас зістрибнув на землю, здивований та наляканий.*

Він зіщулився за стовбуром дерева.

- *Не ворухіться! - прошепотів до інших. - Не рухайтесь і не розмовляйте!” [38]*

Якраз в таких діалогах ми можемо дізнатись ельфійську лексику. Наприклад слово *daro*, при транслітерації на українську мова перекладається як *даро*. А от значення самого слово ми можемо помітити нижче: *Stand still*, що означає *не ворухіться, не рухайтесь, стійте смирно*.

Також як приклад можна назвати слова *mellon - friend* – друг, товариш; *urc* — *orc* – орк, *smial* – сміал — магія, *lembas* – лумліба - їжа і тд.

Роман «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкіна відзначається важливістю та розмаїттям авторських новотворів. Ці новотвори включають створення мовних систем, таких як ельфійські мови Квеня та Синдарін, які надають автентичність персонажам. Також у романі зустрічаємо різноманітні раси з унікальними культурами та мовами, які розширюють світ і надають глибину сюжету. До інших типів новотворів належать історичні легенди, що розкривають минулі події та героїв Середозем'я. Всі ці новотвори створюють унікальний фентезійний світ і роблять «Володар Перснів» епічним твором, який сягає далеко за межі звичайного жанру фентезі.

2.2. Способи утворення новотворів та неологізмів у романі «Володар перснів»

Для розуміння способів, методів та проблематики перекладу новотворів слід зрозуміти, як саме та якими методами були створені неологізми Толкіном. У романі можна виділити декілька методів утворення нових слів автором: граматичні, лексичні, фонетичні, семантичні та графічні.

1. Лексичні неологізми створюються насамперед за допомогою складання двох різних основ і утворюють нове слово: *Whitefoot*, *Rushlight* (Очерет), *Goatleaf* (Козолист), *Heathertoes* (Підверес), *Appledore* (Яблукор), *Thistlewool* (Будяк) [38, 56].

В творі Толкіна майже не можливо зустріти лексичні новотвори створені лексико-синтаксичним шляхом. Що до прикладів лексичних неологізмів слів зазначити слово *Goatleaf*. Перша основа слова *Goat* - цап,

друга *leaf* - листя. Тому в дослівному перекладі це можна перекласти як трава цапа, або козяча трава. Але це слово позначає прізвище однієї сім'ї з Ширу, тому доречним є переклад *Козолист*.

2. Семантичні неологізми створюються за допомогою семантичних прирощень, які повністю змінюють семантику первинної лексеми, вжитої в художньому контексті: *Weathertop, Greenwood the Great, Men, City of the Trees, Gandalf the Grey* [56].

Насправді виділити саме семантичні неологізми досить складно. Так я неможливо назвати кожне естетично створене слово саме семантичним.

Наприклад новотвір *Greenwood the Great* створений з поєднання *greenwood* що можна перекласти як зелений ліс, та *the Great* – великий, величний. Тому в перекладі ми отримуємо *Великий Зелений Ліс*, але після війни із силами зла та спустошенням лісу, його стали називати просто *Greenwood -Зеленолісся*.

3. Фонетичні неологізми створені в більшості для естетичного оформлення авторської лексики. Толкін в своїй роботі використовує застарілі дифтонги та нетипові для англійської мови звуки і їхні сполучення (*ht, dh, kh, ht, hr, rh, ty, i mд.*), наприклад: *Eilenach, Laurelindórenan, Gilthoniel, Elbereth* [56].

4. Графічні неологізми у творі відображені за рахунок букв які не притаманні англійській мові, наприклад: *Tinúviel, Laurelindórenan, Orofarnë, Anárion* [56]. Частіше графічні оформлені слова використовують у заголовка в пресі. Це робиться для того аби надати слову певного вигляду для твору.

До прикладу неологізм *Orofarnë* перекладається як *Орофарна*, позначає ім'я одного дерева.

Саме такий хід додає своєї автентичності народом Середзем'я, та показує їх відмінність від нашого світу. Зазвичай Толкін використовує саме такі знаки як *ä, ë, ô, ú*, які більше не використовуються у сучасній англійській мові.

Отже, в своїй роботі Толкін провів неймовірну роботу зі створенням нових слів. За допомогою різних методів словотворення, автор досяг індивідуальності свого твору, що виокремлює його книги поміж іншої схожої фентезі літератури.

2.2.1. Спосіб творення неологізмів іменник + іменник. Під час дослідження можна помітити закономірність, що більшість нових слів Толкін створює за допомогою сполучення слів. Однією з таких моделей є $N + N$ (іменник + іменник).

Простим прикладом є слово *starmoon*, яке створено за допомогою двох іменників *star* – *зірка* та *moon* *місяць*, і перекладається як зоряне небо.

Саме за допомогою структури іменник+іменник, було створено більшість новотворів в творі “Володар Перснів”. Слово *westfold* утворене аналогічно з попереднім, шляхом складання двох основ: *west* – *захід* та *fold* – *земля*, перекладається як західна земля .

Також як приклад можна навести слово *windlord* яке складається із двох основ *wind* – *вітер* та *lord* – *король*. У контексті використовується вираз *володар вітру*. За таким же прикладом створене слово *evenstar* – *вечірня зірка*.

За допомогою способу створення нових слів іменник+іменник створено безліч власних назв, наприклад: *Wormtongue*, *Hornblower*,

Shire-muster, Brasegirdle, Watchwood, Treebeard, Leaflock, Skinbark, Lockholes. [56]

“Think you that Wormtongue had poison only for Theoden’s ears? ...Saruman spoke them, the teacher of Wormtongue.” [56]

“Ти думаєш, Червослов отруював тільки слух Теодена? ...Їх сказав Саруман, учитель Червослова.” [38]

“Saruman turned to go, and Wormtongue shuffled after him.” [56]

“Саруман обернувся та пішов, а Червослов попхався за ним.” [38]

Wormtongue – Червослов, ім’я негативного героя. Неологізм складається з двох іменників *worm* – черв’як та *tongue* – мова, язик. Хоча найбільш доречним перекладом я вважаю *Гнилоуст*, адже тоді стає більше зрозумілий характер персонажа, він завжди нашіптує та закладає погані думки в голову короля.

Hornblower – Дудар, одне з гобітських прізвищ, створено з двох основ *horn* – ріг, *blower* – трубач [38; 56].

Shire-muster – Гобітанське Віче, утворено з двох іменників *shire* – Гобітанія та *muster* – віче. [38; 56]

Brasegirdle – Череси, також гобітанське прізвище утворене з двох іменників *brace* – скріплювати, та *girdle* – пояс [38; 56].

“The Watchwood we will call it. No squirrel will go here.” [56]

“І ми назвемо цей ліс Вартовим Лісом. Тоді тут навіть білка не проскочить без нашого відома.” [38]

Watchwood – Вартовий Ліс, неологізм створений за допомогою іменника *watch* – вартувати, спостерігати, споглядати та *wood* – ліс, деревина [38; 56].

Окрім цього в творі є істоти які охороняють цей ліс.

“Holding the hobbits gently but firmly, one in the crook of each arm, Treebeard lifted up first one large foot and then the other, and moved them to the edge of the shelf.” [56]

“Обережно, але міцно тримаючи гобітів у долонях, Древлен спочатку підняв одну, потім другу величезну ногу і присунувся до краюуступу.” [38]

Treebeard – назва стародавніх дерев, що є вартовими лісу. Слово утворено з поєднання іменників *tree* – дерево та *beard* – борода [38; 56].

“Leaflock has grown sleepy, almost tree-ish, you might say: he has taken to standing by himself half-asleep all through the summer with the deep grass of the meadows round his knees. Skinbark lived on the mountain-slopes west of Isengard. That is where the worst trouble has been.” [56]

“Листяник поринає у сплячку, деревіє, можна так сказати: ціле літо простояв напівсонний по коліна у траві. Лубок мешкав на гірських схилах на захід від Ізенгарда, там, де сталося найбільше нещастя.” [38]

Leaflock та *Skinbark* – імена двох старих дерев, друзів Древлена. Слово *Leaflock* створенно з поєднання двох основ *leaf* – лист, *листя* та *lock* – замок. А *Skinbark* походить від слів *skin* – шкіра, та *bark* – кора [38; 56].

“Old Will Whitfoot had been in the Lockholes longer than any...” [56]

“Старий Віл Білостоп просидів у Підвалах довше за всіх ...” [38]

Lockholes – авторський неологізм утворений додаванням від двох основ *lock* – замок, *затоп* і *hole* – дірка, отвір, яма. Це розмовний вираз, що означає скрутне становище [38; 56].

Тож за допомогою даного аналізу ми можемо побачити, що більшість неологізмів створено саме за допомогою словоскладання іменник + іменник. Також варто зазначити, що в більшості ці неологізми позначають власні назви та імена. Таким чином Толкін за допомогою такого способу наче дає певні характеристики своїм персонажам та місця у творі Хоча на мій погляд дані неологізм є досить складними для перекладу, адже перекладами ми їх маємо в контексті, для більш точного відображення характеру та місцевості.

2.2.2. Спосіб творення неологізмів прикметник + іменник. Також одним з популярних методів творення нових слів та словосполучень в творі є методом складання прикметник та іменник.

Слово *Smallburrow* створене за допомогою двох основ: прикметника *small* – малий, та іменника *burrow* – діра, яма, нора.

Також до прикладу прізвище *Oakenshield* (Дубоцим) утворюється з поєднання прикметника *oaken* – дубовий, зроблений з дуба та іменника *shield* – щит [38; 56].

Whitefoot – Білостоп, утворений від прикметника *white* - білий та іменника *foot* – , стопа, нога, ступня [38; 56].

Sandyman – Пісковик , створено від прикметника *sandy* – піщаний, та *man* – чоловік, людина [38; 56].

“*They moved westward early, and roamed over Eriador as far as Weathertop while the others were still in Wilderland.*” [56]

“*Вони рано подалися на захід і кочували Еріадором аж до гори Грозової, тоді як інші все ще залишались у Дикому Краї.*” [38]

Wilderland – Дикий Край новотвір створений завдяки прикметнику *wilderness – дикий, занедбаний край* та *land – земля*. У творі це була земля де раніше жили народи, але потім вона була спустошена і люди покинули її.

“*Some held in readiness the king’s horse, Snowmane, and others held the horses of Aragorn and Legolas.*” [56]

“*Один воїн тримав наготові для короля коня, Сніжногривого, інші — коней Арагорна й Леголаса.*” [38]

“*Snowmane snorted and reared, eager to follow; but only a swift bird on the wing could have overtaken him.*” [56]

“*Сніжногривий захрюпів і став дибки, готовий бігти слідом; але того міг би наздогнати хіба що прудкокрилий птах.*” [38]

Snowmane – Сніжногривий, ім’я королівського коня, створено з прикметника *snow – сніг* та *mane – грива* [38; 56].

“*Quickbeam, I think, is by the rock, near the foot of the stair.*” [56]

“*Скоромов, гадаю, стоїть при скелі біля підніжжя сходів.*” [38]

Quickbeam – Скоромов, як і попередні приклади має дві основи: прикметник *quick – швидкий*, та іменник *beam – брус* [38; 56].

Тож, якщо порівнювати цей метод створення неологізмів то можемо побачити, що він не настільки поширений як наприклад творення за допомогою іменників. Але він має не менше значення, так як і перший варіант показу нам характерні риси персонажів та місцевості.

2.2.3. Спосіб творення неологізмів завдяки іншій частині мови + іменник. Також одним з методів створення нових слів в творах Толкіна є префіксальний та суфіксальний. Хоч цей метод і не такий поширений як за допомогою складання іменників та прикметника + іменника, все ж такі неологізми можна зустріти у романі. Як приклад можна навести слова: *Buwater, halfling, Easterling, Shelob, Twofoot, Shire* [38; 56].

“But what about this Frodo that lives with him?” asked Old Noakes of Buwater..” [56]

“Ну, а як цей Фродо, який у нього живе?— запитав старий Дуб із Поріччя.” [38]

Неологізм *Buwater* в українському перекладі подається як Поріччя або порічний (той що знаходиться біля Поріччя, складається з префікса *bu* – біля, близько, та іменник *water* – вода, ріка.

“The only plan that is proposed to us is that a halfling should walk blindly into Mordor and offer the Enemy every chance of recapturing it for himself.” [56]

“Нам пропонують лише один план — послати дрібнолюдика навмання до Мордору і дати Ворогові нагоду повернути собі Перстень.” [38]

Halfling перекладається як дрібнолюдик, так люди називають гобітів. Новотвір створений за допомогою слова *half* – половина та суфікса *-ling*, який вказує саме на невеличкий зріст гобітів.

“We were outnumbered, for Mordor has allied itself with the Easterlings and the cruel Haradrim; but it was not by numbers that we were defeated.” [56]

“Нас було менше, бо Мордор вступив у спілку зі східнянами та жорстокими гара дримами; але не чисельною перевагою були ми подолані.” [38]

Easterlings східняни, також це слово виступає як назва країни, яку перкладаю як Східна Земля. Як і в попередньому прикладі слово складається з двох частин: *east* – *схід*; *східний*, і суфікс *-ling* – який показує меншість цієї держави.

Окрім вище згаданих моделей створення неологізмів в творі зустрічаються ще декілька інших прикладів новотворів:

1. Поєднання займенника та іменника: *Shelob* (*she* – *вона*, *lob* *павук*)[38; 56].

2. Поєднання числівника та іменника: *Twofoot* (*two* — *два*, *двоє*, *foot* — *ступня*, *стона*)[38; 56].

Деякі авторські неологізми можна віднести до семантичних.

“*As for the Hobbits of the Shire, with whom these tales are concerned, in the days of their peace and prosperity they were a merry folk.*” [56]

“*Що ж до гобітів з Гобітанії, про котрих, властиво, й ітиметься, то були вони у дні миру та процвітання веселим народом.*” [38]

Shire це місце проживання гобітів. Тому тут використаний саме такий переклад, показуючи саме яка раса живу в цій частині. Хоча в англійській мові є слово *shire* і воно подається як графство.

Отже не зважаючи на те, що слів створених за допомогою суфіксів та префіксів не так багато, вони відіграють таку ж важливу роль у сприйнятті твору. Окрім створених нових власних назв, за допомогою цього способу авто створив також і назви груп людей та істот, які проживають на певній території та мають свої певні відмінності від звичайних людей.

2.3. Методи та прийоми відтворення авторських новотворів у романі «Володар Перснів»

Переклад мовних систем роману «Володар Перснів» на українську мову вимагає особливої уваги та підходу з боку перекладачів. Як було зазначено в теоретичній частині, є різні методи та способи передати англійські неологізми на українську мову.

Транскрипція допомагає зберегти фонетичну близькість до оригінального тексту та дозволяє українським читачам вимовляти та розуміти мовні системи роману «Володар Перснів» на своїй рідній мові. Транскрипція і транслітерація використовуються у випадках, коли необхідно зберегти лексичний порядок слів, підкреслити незвичність будь-якого об'єкта чи поняття. Транскрипція та транслітерація – це способи перекладу лексичних вихідних елементів, з відтворенням їх форми за допомогою мови перекладу. При транскрибуванні відтворюється звукова форма іноземного слова, а при транслітерації – його граматична форма [6, 199]. Використання українських літер та правил транскрипції забезпечує зручність та доступність для української аудиторії. Оскільки звуки англійського та українського алфавітів не співпадають, існують спеціальні правила для передачі англійських звуків українськими літерами та українських звуків англійськими літерами [6, 200]. Наприклад, ельфійське слово *Valar* транскрибовано як Валар, де використано українську літеру *V* для передачі звуку *V*. Інший приклад – транскрипція слова *Eärendil*, яке передане як *Еаренділ*, де використано українські літери для відтворення фонетики оригінального слова. Ельфійське слово *noldor* транскрибовано як *нольдор*, де використано українську літеру *H* для передачі звуку *N*. Слово *mellon* (що означає *друг* у ельфійській мові) передано як *меллон*, використовуючи українські літери для відтворення фонетики оригіналу. Ім'я гнома *Gimli* транскрибовано як *Гімлі*, де використано українську

літеру *Г* для передачі звуку *G*. Слово *mithril* (що означає *мітріл* – магічний метал у світі роману) передано як *мітріл*, де використано українську літеру *М* та правила транскрипції для відтворення фонетики. Слово *Rivendell* (що означає *береговий край* у ельфійській мові) передано як *Рівенделл*, де українські літери використовуються для відтворення фонетики оригіналу. Ім'я гобліна *Gollum* транскрибовано як *Голлум*, де українська літера *Г* використовується для передачі звуку *G*. Слово *ent* (що означає *дерево* у мові древніх істот) передано як *ент*, де українська літера *Е* використовується для відтворення звуку *E* [37; 38; 39; 56].

Також прикладом транслітерації можна навести слова: *Gandalf* – *Гендальф*, *warg* – *варг*, *Frodo* – *Фродо*, *Sméagol* – *Смеагорл*, *Gondor* – *Гондор*, *Orc* – *орк*, *Saruman* – *Саруман* [38; 56].

Загалом, більшість власних назв перекладені саме за допомогою транслітерації та транскрибування, так як цей метод дозволяє залишити культурну та релігійну особливість і відмінність світу гобітів.

Адаптація є одним із способів перекладу мовних систем роману «Володар Перснів» на українську мову. Цей підхід передбачає зміни і адаптацію оригінальних назв, термінів та виразів з метою збереження їхнього змісту та відтворення належного враження для українських читачів.

Збереження сутності: при адаптації збережено сутність мовних систем, звучання та концепції оригіналу, але відтворено їх у вигляді, зрозумілому для українського аудиторії. Це включає зміни в граматиці, формулюваннях та використанні лексичних одиниць. Наприклад: *Khazad-dûm* (*Хазад-дум*) – перекладено як *Хазад-Дум*, *Durin* (*Дурін*) – залишено без змін, *Uruk-hai* (*Урук-хаї*) – перекладено як *Урук-хаї*, *Grishnákh* (*Грішнак*) – залишено без змін, *Rohirrim* (*Рохіппім*) – перекладено як *Рохіппім*, *Erebor* (*Еребор*) – перекладено як *Еребор*, *Durin's*

Day (Дурінов день) – залишено без змін, *Rohan* (Рохан) – перекладено як *Рохан*, тощо. Ці приклади показують, як можуть бути адаптовані мовні системи українського перекладу, зберігаючи сутність оригіналу та його звучання, щоб забезпечити зрозумілість та відтворення основних концепцій для української аудиторії [37; 38; 39; 56].

Також як приклад можна навести слово *warg* яке має три різні варіанти перекладу: *вовк*, *уорг*, *варг*. Це слово походить від слова *vargr*, давньоскандинавського слово позначаючого великого вовка або вовкоподібну істоту. При цьому всі три варіанта перекладу можна вважати правильними. Наприклад варіант перекладу *вовк* дасть українському читачеві більше розуміння вигляду і сутності істоти. Але варіанти *уорг* та *варг* покажуть читачам, що ця істота не така як *вовк* в нашій реальності і в всесвіті Толкіна має деякі відмінності.

Культурні особливості: адаптація також враховує культурні особливості української мови та аудиторії. Наприклад, певні метафори, вирази чи імена замінені аналогічними, що ближче до української культури та менталітету. Наприклад: «*The Eye of Sauron* (Око Саурона) – могло бути перекладено як *Погляд Саурона*, *The Dark Lord* (Темний Лорд) – могло бути перекладено як *Майстер Темряви*, *Frodo Baggins* (Фродо Беггінс) – залишено без змін, *Aragorn* (Арагорн) – залишено без змін, *Hobbiton* (Хоббітон) – могло бути замінено на *Хобімів*, *Shire* (Шайр. Шур) – могло бути перекладено як *Земля Хобітів*, *Middle-earth* (Середозем'я) – могло бути перекладено як *Середній світ*, *Gandalf the Grey* (Гендальф Сірий) – могло бути замінено на *Гендальф Сивий*, тощо. Ці приклади демонструють, як можуть бути враховані культурні особливості української мови та аудиторії під час адаптації мовних систем роману, зберігаючи сутність оригіналу, але використовуючи ближчі до української культури вирази, метафори та переклади імен [37; 38; 39; 56].

Калькування – це спосіб перекладу лексичних одиниць вихідної мови шляхом заміни її компонентів – морфем чи слів (у разі стійких поєднань) – на їх лексичні еквіваленти мовою перекладу. Суть калькування полягає у створенні нових слів або стійких словосполучень у мові перекладу, які копіюють структуру вихідної мови. Калькування як спосіб перекладу є основою великої кількості різних видів запозичень у випадках, коли транслітерація неприйнятна. Проте калькування менш поширене, ніж транскрипція чи транслітерація [5, 202].

Як приклад можна навести слова *Bracegirdles* – Підперези, *Roznoyasu*, *Tugonaski*, *halfling* – напіврослик, *Baggins* – Торбинс, *Торбин*, *Voffins* – Мудрінси, *Мудрини*, *Hornblowers* – Дударі, *Proudfoots* – Мохностопи, *Гордотупи*, *Гордостопи* [38; 56].

Розглянемо переклад слова *halfling*. В українському варіанті представлені три варіанти: *дрібнолюдок*, *дрібнолюдик* та *напіврослик*. Саме таким слово гобітів називала людська раса. Також варто зауважити, що мова людей у книгах Толкіна дуже схожа за своєю лексикою на середньовічну, де використовували високопарні слова, гарні епітети, тому саме переклад *дрібнолюдок* не можна назвати адекватним.

Переклад калькуванням можна розділити на повне та часткове калькування. При повному калькуванні слово яке перекладається в семантичному та лексичному значенні залишається близьким до слова оригіналу. При частковому калькуванні лише одна частина виразу незмінна, а інша частина перекладається з наближенням до мови перекладу

Прикладом повного калькування можна навести такі рядки з твору

“When Mr. Bilbo Baggins of Bag End announced that he would shortly be celebrating his eleventy-first birthday with a party of special magnificence, there was much talk and excitement in Hobbiton.” [56]

“Коли пан Більбо Торбин, господар маєтку Торбин Кут, оголосив, що невдовзі відсвяткує свої сто одинадцяті уродини особливо пишною гостиною, весь Гобітон захоплено загомонів.” [38]

У цьому перекладі, можна помітити як автор використав калькування при перекладі прізвища та назви домівки. В перекладі Олександра Мокровольського переклад прізвища *Baggins* подається як *Злоткінс*, адже омонім *Bag End* можна перекласти як *Золотий куток*. Хоча більшість інших перекладачів відають перевагу саме перекладу *Bag End* як *Торбин Кут*. Якщо взяти до уваги українську професійну озвучку фільмів Толкіна, то перекладачі подають інший варіант перекладу прізвища головного героя. Так у фільмах *Baggins* перекладено за допомогою метода транскрибування та звучить як *Бегінс*.

Також саме способом калькування перекладені більшість прізвищ гобітів.

“There were many Bagginses and Boffins, and also many Tooks and Brandybucks; there were various Grubbs (relations of Bilbo Baggins’ grandmother), and various Chubbs (connexions of his Took grandfather); and a selection of Burrowses, Bolgers, Bracegirdles, Brockhouses, Goodbodies, Hornblowers and Proudfoots.” [56]

“Було там багато Торбинів і Мудринів, а також Туків і Брендіцанів; були різні Грабарі (родичі по бабусі Більбо Торбина) та різні Груби (родина діда Тука); і нарешті, кілька Бобронорів, Випринів, Гордостонів, Добротілів, Дударів, Лисонорів і Чересів.” [38]

На мою думку переклад методом калькування є більш точним, адже прізвища гобітів повністю показують їх характер, суть та світ в якому вони живуть.

Описовий переклад – це пояснення значення англійського слова. Описовий переклад використовується для перекладу кожного словосполучення, тому що іноді важко зрозуміти сенс, наводячи еквіваленти [6, 203].

“By no means all Hobbits were lettered, but those who were wrote constantly to all their friends (and a selection of their relations) who lived further off than an afternoon's walk.” [56]

“Не всі гобіти знали грамоту, але вже ті, що знали, безперестанку писали своїм друзям (і окремим родичам), котрі жили на відстані, більшій за післяобідню прогулянку.” [38]

“There were some that shook their heads and thought this was too much of a good thing; it seemed unfair that anyone should possess (apparently) perpetual youth as well as (reputedly) inexhaustible wealth.” [56]

“Були й такі, хто похитував головами і думав, що йому занадто пощастило, — бо видавалося несправедливим, аби комусь належали (в тому не сумнівалися) вічна молодість і водночас (подейкували) невичерпне багатство.” [38]

“So refreshed and encouraged did they feel at the end of their supper (about three quarters of an hour's steady going, not hindered by unnecessary talk) that Frodo, Pippin, and Sam decided to join the company.” [56]

“Після вечері (близько години старанної роботи без відволікань на розмови) вони так відсвіжіли та збадьорилися, що Фродо, Піпін і Сем вирішили приєднатися до гурту.” [38]

Також описовим методом перекладачі передали вік Фродо. В оригіналі Толкін використовує слово *tweens*, що означає вік юної людини, але не підлітка і молодше середніх літ. Тому в українських варіантах можна

знайти різні варіанти перекладу: Фродо був іще парубчак, недозрілі літа, парубочі літа, недозрілі літа.

“At that time Frodo was still in his tweens, as the hobbits called the irresponsible twenties between childhood and coming of age at thirty-three.”
[56]

“Тоді Фродо перебував у парубочих літах — так гобіти говорять про безвідповідальний вік після двадцяти, між дитинством і дорослішанням у тридцять три роки.” [38]

Тож, можна зробити висновки, що знання різних методів та способів перекладу неологізмів дуже важливий, для передачі твору українською мовою. Саме за допомогою цих прийомів перекладачі мають змогу донести до українського читача суть тексту, при цьому не загубивши ідентичності тексту. Для початківців це може здатись дуже складною роботою, але насправді переклад неологізмів є дуже цікавим заняттям.

2.3.1 Переклад власних назв у творах Толкіна. Особливу увагу в роботі, слід приділити власним назвам, майже всі власні назви являються новотворами, які Толкін створив для свого всесвіту. Умовно їх можна поділити на декілька груп:

1. Імена
2. Прізвища
3. Назви подій
4. Географічні назви

Більшість імен у творі перекладаються завдяки методу транслітерації або транскрибування. Це зроблено для того аби залишити оригінальний вигляд та звучання імен.

Прикладом таких імен можна назвати: *Frodo* (Фродо), *Sam* (Сем), *Bilbo* (Більбо), *Pippin* (Піпін), *Gollum* (Голум), *Elrond* (Елронд) [38; 56].

Але є деякі імена, чий переклад можна вважати досить спірним. Наприклад, імена *Gandalf* та *Nam*. Так як в українській мові звуки г та х, г та ґ можуть замінити один одного, ми маємо два варіанти перекладу цих слів. Слово *Gandalf* одні перекладачі перекладають як *Гендальф*, а інші як *Ґендальф*. Теж саме стосується імені *Nam*: О. В. Фешовець подає слово *Гем*, як варіант перекладу, а наприклад А. В. Немірова перекладає це ім'я як *Хем*. Також цікава ситуація складається з іменем *Lobelia*. Більша частина перекладачів подає це ім'я як *Лобелія*, використавши метод транслітерації. А. В. Немірова переклала це ім'я як *Геранія*. В українській мові присутнє слово любенія — квітка схожа на дзвіночок. Але так як ця квітка не розповсюджена в Україні і більшість читачів не зможуть тоді асоціювати ельфійку з квіткою, Немірова вирішила замінити її ім'я на назву іншою квіткою, більш розповсюдженої у нас.

Також слід розглянути гобітські прізвища, так як по більшій частині вони є новотворами і книгах Толкіна. Ще на початку самого твору, ми дізнаємось багато гобітських прізвищ, так як принципи їх раса є дуже дружньою, тому вони знають один одного і кожному сім'я. Якщо імене в більшості перекладались завдяки транлітерації та траскрибування, то прізвища загалом перекладаються завдяки методу калькування. Наприклад: *Baggins* – *Торбинс*, *Торбин*, *Proudfoots* – *Гордостони*, *Гордомуни*, *Voffins* – *Мудрінси*, *Мудрини*, *Bullroarer* — *Бикорик*, *Бикорев*, *Sandyman* - *Пісковик*, *Піщани* [38; 56].

Як можна помітити перекладачі висувають різні варіанти перекладу цих прізвищ. Як на мене все ці переклади по своєму гарно передають суть героїв та стиль перекладачів. До прикладу *Bullroarer* створене за допомогою додавання двох іменників: *bull* – *бик* та *roarer* – *ричати*,

ревіти, рев. Тому Немирова дає саме переклад Бикорик, а Фешовець пропонує переклад Бикорев.

Що до географічних назв, яких досить багато в тексті, більшість буде перекладена саме методом калькування з деякими трансформаціями. Наприклад: *Loudwater* - річка *Шумна*, *Dunland* – *Сірий Край*, *Bag End* — *Торбин Кут*, *The River Hoarwell* – *ріка Сиводжерельна*, *Buckland* — *Цановий Край* [38; 56].

Слід розглянути переклад слова *Shire*. Фешовець перекладає назву території де живуть гобіти як *Шур* (за допомогою методу транскрибування), а Немирова перекладає це слово як *Край*. На мою думку переклад Фешовецького більше підходить, але при своєму перекладі Немирова зверталась по рекомендації самого Толкіна, який писав, що краще перекладати це слово саме за змістом. В такий спосіб перекладачка подає слово *Wilderland* – *Глухомань*, при цьому Фешовець так як і раніше використовує спосіб транскрибування.

Варто звернути увагу і на назви важливих подій у романі. До прикладу слово *Buwater* позначає місце битви, тому при перекладу використовують калькування - *Битва біля Поріччя* Це слово створено з префікса *by* – біля та іменника *water* – вода, ріка та вказує нам на те, що ьитва відбувалась біля водойми. Також способом калькування перекладено назву битви *the Battle of Greenfields* - *Битва на Зелених Полях*

“*The only real official in the Shire at this date was the Mayor of Michel Delving (or of the Shire), who was elected every seven years at the Free Fair on the White Downs at the Lithe, that is at Midsummer.*” [56]

“Єдиним реальним посадовцем *Ширу* був мер *Великого Ритова* (а також *Ширу*), котрого обирали кожні сім років під час *Вільного Ярмарку*, який проводили на *Білих Схилах* у літень, тобто час літнього сонцестояння.” [38]

В цьому реченні ми бачимо назви двох свят у всесвіті Толкіна: *Lithema Midsummer*. Загалом вони позначають одне й теж свято — час літнього сонцестояння. Проте в давньоанглійській мові є слово *Lithe*, яке позначало перші дні літа. Тому Фешовець перекладає це свято саме як літень. При цьому Немірова подає варіант перекладу як день літнього сонцестояння.

Отже, як можна помітити нема конкретного перекладу авторських новотворів у тексті і перекладачі подають їх по різному. Так як, дійсно авторські новотвори не є загальноживаними словами, тому їх переклад і значення не вказані у словниках. Так ми можемо помітити і специфіку перекладу різних професіоналів, і впевнитись, що подача суті тексту залежить виключно від перекладача.

ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ

1. Роман «Володар Перснів» Дж. Р. Р. Толкіна відзначається важливістю та розмаїттям авторських новотворів. Ці новотвори включають створення мовних систем, таких як ельфійські мови Квенья та Синдарін, які надають автентичність персонажам. Також у романі зустрічаємо різноманітні раси з унікальними культурами та мовами, які розширюють світ і надають глибину сюжету. До інших типів новотворів належать історичні легенди, що розкривають минулі події та героїв Середзем'я. Всі ці новотвори створюють унікальний фентезійний світ і роблять «Володар Перснів» епічним твором, який сягає далеко за межі звичайного жанру фентезі.

2. У романі «Володар Перснів» переклад авторських новотворів вимагає особливого підходу зі сторони перекладачів. Ці новотвори, які створив сам автор, не мають прямого аналога в реальному світі. Перекладачі використовують кілька способів перекладу авторських новотворів, таких як калькування, адаптація, описовий переклад, транслітерація та транскрипція. Калькування полягає у застосуванні подібних звуків або структур мови для передачі сенсу новотворів, передає новотвори без змін, зберігаючи їх оригінальну форму та значення. Адаптація включає зміни новотворів для адаптації їх до мови та культури перекладу. Транскрипція використовує звукове подання новотворів у мові перекладу. Комбінація цих способів допомагає перекладачам зберегти унікальність та ефект авторських новотворів у романі «Володар Перснів», передаючи їх суть та емоційну силу у новій мові.

3. Переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову зазнає деяких проблем та труднощів. Перш за все, виникає проблема передачі багатогранного значення та асоціацій цих новотворів, що може призвести до втрати сутнісних аспектів оригінального тексту. Крім того, перекладачам доводиться

шукати компроміс між збереженням оригінальності та зрозумілістю перекладу, а також враховувати культурні та мовні реалії українського середовища. Важливо також забезпечити послідовність перекладу, щоб уникнути невідповідностей та суперечностей. Необхідна креативність та творчий підхід перекладача, а також глибоке розуміння контексту роману та його світу для точного відтворення смислу авторських новотворів. Всі ці аспекти ускладнюють переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В ході виконання поставлених завдань для досягнення мети кваліфікаційного дослідження, ми прийшли до важливих та доцільних висновків:

Неологізми в літературі відіграють визначну роль, створюючи унікальність та оригінальність світу твору. Вони дозволяють авторам передати новаторські ідеї, концепції та емоції, збагачуючи сприйняття читачів. Неологізми надають персонажам особливий характер і реалізують особливості уявного світу. Проте переклад авторських неологізмів може стати викликом для перекладачів, оскільки їх унікальність та естетичну цінність складно передати. Таким чином, неологізми залишаються важливими інструментами для творчості та збагачення літературного світу, вимагаючи особливої уваги при їх перекладі.

Переклад англійських новотворів українською має свої особливості, оскільки точних еквівалентів часто не існує. Перекладачі вдаються до різних стратегій, таких як запозичення, граматичні заміни або калькування, щоб передати новотвір українською. Важливо зберегти автентичність і стиль оригінального тексту, адаптуючи його до українського читача. Звучання і естетичність новотворів також потребують уваги, оскільки вони можуть втратити свою унікальність під час перекладу. Для успішного перекладу необхідний креативний та вмілий підхід, який зберігає суть і наміри автора, забезпечуючи зрозумілість і задоволення від читання українською.

Переклад авторських неологізмів українською мовою є складною задачею, яка включає кілька проблематичних аспектів. По-перше, неологізми є новими словами або виразами, які автор створює самостійно, тому їх переклад може бути викликом через відсутність точних

еквівалентів в українській мові. По-друге, авторські неологізми часто мають специфічне значення або нюанси, які важко передати в іншій мові. По-третє, стиль та звучання неологізмів можуть бути важко відтворити в перекладі без втрати автентичності. Уникнення цих проблем вимагає вміння поєднувати точність перекладу з творчим підходом, зберігаючи суть та стиль оригінального твору. Незважаючи на складнощі, успішний переклад авторських неологізмів допомагає зберегти цінність твору та дозволяє читачам насолоджуватись ним у новій мові.

Дж. Р. Р. Толкін, визнаний як батько фентезі-жанру, створив видатні твори, зокрема «Володар Перснів», які заслужено вважаються класикою. Його філологічна освіта сильно вплинула на його письменницьку творчість. Використовуючи свої знання мов, він створив власні мовні системи у своїх творах, а також детально досліджував різні міфологічні системи, що знайшло відображення у його власній міфології. Його неологізми були ретельно підібраними і характерними для творів Дж. Р. Р. Толкіна, вони мали пряму зв'язок з різними расами його створеного світу. Ці унікальні особливості роблять його твори незабутніми та неповторними для читачів.

Роман Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів» відрізняється своєю багатством та важливістю авторських новотворів. У цьому творі зустрічаємо створення мовних систем, таких як ельфійські мови Квенья та Синдарін, які надають персонажам особливої автентичності. Крім того, роман включає різноманітні раси з унікальними культурами та мовами, що розширюють світ і додають глибини сюжету. Також значною частиною новотворів є історичні легенди, які розкривають минулі події та героїв Середозем'я. Всі ці елементи створюють унікальний фентезійний світ та роблять «Володар Перснів» епічним твором, що виходить за межі звичайного жанру фентезі.

У перекладі авторських новотворів з роману «Володар Перснів» необхідний особливий підхід з боку перекладачів, оскільки ці новотвори, створені самим автором, не мають прямого еквівалента в реальному світі. Перекладачі застосовують кілька стратегій перекладу, таких як калькування, адаптація, описовий переклад, транслітерація та транскрипція. Калькування передає новотвори, застосовуючи подібні звуки або структури мови, зберігаючи їх оригінальну форму та значення. Адаптація включає зміни новотворів для відповідності мові та культурі перекладу. Транскрипція використовує звукове подання новотворів у мові перекладу. Комбінація цих підходів допомагає перекладачам зберегти унікальність та враження, які створюють авторські новотвори у романі «Володар Перснів», передаючи їх суть та емоційну силу в новій мові.

Переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову постає перед деякими складнощами та проблемами. Важливо знайти спосіб передати багатогранність значення та асоціацій цих новотворів, адже їх втрата може позбавити переклад сутнісних елементів оригіналу. Перекладачам також потрібно знайти баланс між збереженням автентичності та зрозумілості перекладу, а також враховувати культурні та мовні реалії української аудиторії. Крім того, важливо дотримуватися послідовності перекладу, щоб уникнути невідповідностей та суперечностей. У цьому процесі необхідна креативність та творчий підхід перекладача, а також глибоке розуміння контексту та світу роману для точного відтворення смислу авторських новотворів. Усі ці аспекти ускладнюють переклад авторських новотворів у романі «Володар Перснів» на українську мову.

Вплив перекладу авторських новотворів на сприйняття та розуміння роману «Володар Перснів» є значний. Велика вага лежить на точності та вдалості перекладу, оскільки вони визначають, наскільки вдало відтворюється унікальність, символіка та глибина авторських новотворів.

Успішний переклад допомагає зберегти магію та атмосферу оригінального тексту, розширюючи сприйняття читачів і розкриваючи повну красу та значимість роману. Проте недоліки в перекладі можуть призвести до втрати нюансів, смислу та важливих аспектів оригіналу, що впливає на сприйняття та розуміння читачів. Для досягнення успіху в перекладі авторських новотворів важливо враховувати культурні та мовні реалії українського середовища, оскільки це визначає їх прийняття та розуміння відповідною аудиторією.

Отже, завдання виконано та мети кваліфікаційного дослідження досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т. Когнітивні чинники, що визначають вибір стратегії перекладу. Філологічні трактати. Суми, 2012. 5–13 с.
2. Баєва К. С., Черноватий Л. М Особливості перекладу українською мовою англomовних термінів у галузі юриспруденції. Харків Теоретичні та прагматичні проблеми перекладознавства і методики навчання перекладу 2014 С. 11
3. Вокальчук Г. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект): монографія. Рівне: Науково-видавничий центр «Перспектива», 2004. С. 524.
4. Гончарова Т. Є. Оказіональне слово і контекст: Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2010.
5. Демецька В. В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. Вісник СумДУ. Філологічні науки. 2017. № 1. Т. 2. С. 96–102.
6. Дискурс іноземномовної комунікації: кол. моногр. наук. ред. проф. К. Кусько. Львів: Вид-во Львів. нац. ун-ту імені Івана Франка, 2001. С. 495.
7. Добрикова К. А. Структурно-семантичні особливості неологізмів у газетно-публіцистичному стилі (на матеріалі британських газет). Novainfo. 2020. №32. С. 13-22.
8. Дзюбина О.І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook (на матеріалі англійської мови. Львів: ЛНУ, 2016. 206с.
9. Єр'оміна Н. В. До питання про стилістичні особливості англійської публіцистики за умов крос-культурної взаємодії. Вісник Миколаївського державного університету. 2020. №11. С. 138-143.

10. Заботкіна О.Л. Нова лексика сучасної англійської мови. Одеса: Мистецтво, 2016. С. 93.
11. Зацний Ю. А. 11 вересня 2001 року і поповнення словникового складу англійської мови. Вісник Сумського державного університету. Суми, 2002. № 4. С 75-79.
12. Кадуріна В. Жанрово-стилістичні особливості сучасного англомовного дискурсу фентезі. Перекладацькі інновації: матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конф. Суми : СумДУ, 2015. С. 95–96.
13. Карабан В. І., Карабан А.В. Узусні перекладацькі трансформації. Стиль і переклад. 2018. №1. С. 186-204
14. Катлінська Л. П. Активні процеси словотворення в сучасній мові: навч. посібн. для вузів. Київ: Вища школа, 2019. 153 с.
15. Колесник А. О., Белікова О.Ф. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2010. № 1. С. 719-727.
16. Колоїз Ж.В. Основні підходи до визначення лінгвістичного статусу неологізму. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету: Філологічні студії. 2008. № 1. С. 27-36.
17. Коломієць І. І. Основні лінгвістичні поняття і категорії. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. С. 202.
18. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юніверс, 2003. С 208.
19. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця. «Нова Книга», 2001. С. 448.
20. Крупнов В. М. У творчій лабораторії перекладача. Маріуполь: Міжнародні відносини, 2020. 190 с.
21. Кушнір Л. О. Етапи перекладацької роботи над формуванням онімних відповідників (на прикладі перекладі ономастикону роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів» українською мовою). Наукові записки

Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2014. № 45. С. 268–272.

22. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Г. Гром'яка та ін. 2-ге вид., виправ., доповн. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 752 с.

23. Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 43. С. 72-74

24. Логвіненко Н. М. Фентезі як вид фантастичної прози. Українська література в загальноосвітній школі. Київ: 2014. № 5. С. 38–40.

25. Макарова О.С. Статистичне вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі (на матеріалі італійської та української мов). Київ, 2016 242с.

26. Нікуліна Н. Ю. Специфічні особливості перекладу англійських газетно-публіцистичних текстів. Молодий учений. 2019. №1. С. 232-234

27. Павлюк Н. В., Мілова О. Є. Перекладацька практика: методичні рекомендації. Київ : КУБГ. 2017. 42 с.

28. Поліщук А. В. Комплексні перекладацькі заміни в англо-українському перекладі наукових текстів. 2015. № 17. С. 139-147.

29. Раїцька Л. К Неологізми у сучасному економічному тексті. URL: <http://englishmgimo.livejournal.com> (дата звернення: 19.05.2023)

30. Ребрій О.В. Вступ до перекладознавства. Харків Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 117с.

31. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.

32. Розенталь Д.Е., Теленкова М.А. Словник-довідник лінгвістичних термінів: посібн. для вчителя. 3- видання. Київ: Освіта, 1995. 215 с.

33. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля – К, 2010. 844 с.

34. Сенько Є.В. Неологізація у сучасній мові кінця 20 століття: Міжрівневий аспект: дис. док. філол. Наук. Миколаїв: Знання, 2018. 421 с.
35. Стасюк Б. В. Новий український переклад із Дж. Р. Р. Толкіна: особливості прочитання. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2017. № 772. С. 66–70.
36. Тихомирова О. В. Концептуальні проблеми перекладу творів Джона Толкіна. Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія Філологія. 2021. Т. 4, № 1. С. 232–238.
37. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів. Трилогія. Кн. 1–3; пер. з англ. А. В. Немірової. Харків: Фоліо, 2003. Кн. 1: 429 с.; Кн. 2: 319 с.; Кн. 3: 398 с.
38. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перстенів; пер. з англ. О. В. Фешовець. Львів : Астролябія, 2006. 1088 с.
39. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перстенів. Трилогія. Ч. 1–3. Для мол. та серед. шк. вік; переказ. з англ. О. М. Мокровольський. Київ: Школа, 2002. Ч. 1: 398 с.; Ч. 2: 271 с.; Ч. 3: 270 с.
40. Фадєєва О. В. Відтворення Толкінізмів у перекладацькій практиці. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія: Сучасні тенденції розвитку мов. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. № 11. С. 337–342.
41. Cambridge dictionary. URL:<https://dictionaryblog.cambridge.org/6> (дата звернення: 20.05.2023)
42. Catford J. C. A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics. Oxford: Oxford University Press, 2015. 103 p.
43. Collins English Dictionary / Ed.by Gerry Breslin. 11th edition. Glasgow: HarperCollins, 2011. 1899 p.
44. Drout Michael D. C. J.R.R. Tolkien Encyclopedia: Scholarship and Critical Assessment. New York : Taylor & Francis, 2017. 774 p.

45. Godard B. Theorizing Feminist Discourse/Translation. Translation, History and Culture / Eds. S.Bassnett, A.Lefevere. London, Pinter Publ., 1990. P. 87–106.
46. Grant Patrick. Tolkien's Archetype and Word. Tolkien. New critical perspectives. Lexington, 1981. P. 87-105.
47. Hammond, Wayne G. The Lord of the Rings. A Reader's Companion. London: HarperCollins, 2005. 894 p.
48. Mathews R. Fantasy: The Liberation of Imagination. London: Routledge, 2002. 248 p.
49. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. 1st ed. 2001. London, New York, Routledge Publ., 2013. 236 p.
50. Nida A. Eugene. Theories of Translation. TTR: traduction, terminologie, redaction. 1991. Vol. 4, № 1. P. 19–32.
51. Nida T., Taber Ch.R. The Theory and Practice of Translation. The Netherlands: Leiden: Brill, 2002. 218 p.
52. Online etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com>
(дата звернення: 20.05.2023)
53. Orlando L. Taylor. Cross-Cultural Communication: An Essential Dimension of Effective Education. Revised and reprinted, 2010. 208 p.
54. Oxford English Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/>
(дата звернення: 19.05.2023)
55. Stableford B. Historical dictionary of fantasy literature. Lanham: Scarecrow Press, 2015. 568 p.
56. Tolkien J. R. R. The Lord of the Rings. Parts 1–3 / J. R. R. Tolkien. New York : Ballantine Books, 2006. Part 1: 462 p.; Part 2: 402 p.; Part 3: 494 p.
57. Trautmann D. The function of verse in J.R.R. Tolkien's Lord of the Rings. Bethlehem: Lehigh University, 1980. 85 p.